

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 15.

Tisdagen den 10 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Anmäldes och bordlades:

Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 2, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll; äfvensom

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 7 i denna månad bordlagda propositioner till Riksdagen:

1:o) angående vissa eftergifter från statens sida i fråga om det åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag af staten beviljade låneunderstöd å 2,000,000 kronor;

2:o) angående förklarande att, då staten öfvertager de af nuvarande landshöfdingar, mot afdrag å lön, innehafvande boställs-jordar, staten jemväl öfvertager vissa derå befintliga åbyggnader; samt

3:o) angående inlösen af skattefrälseräntor, kronotionde, som innehafves under enskild eganderätt, samt arbets- eller hofveriskyldighet till skattesåld kronoegendom.

Föredrogos och hänvisades till Lag-Utskottet Kongl. Maj:ts den 7 innevarande Mars bordlagda proposition till Riksdagen, angående vissa nya bestämmelser i afseende å mått och vikt.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts den 7 i denna månad bordlagda propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anslag till restauration af Upsala domkyrka; och

2:o) angående anslag till restauration af Skara domkyrka;

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 7 innevarande Mars bordlagda Utlåtande N:o 20.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle sättas främst de denna dag första gången bordlagda ärendena och sist Stats-Utskottets Utlåtande N:o 20.

Kammaren åtskildes kl. 2,35 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 11 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

Anmäldes och bordlades Konstitutions-Utskottets nedannämnda Utlåtanden:

N:o 3, i anledning af väckt motion om rätt för myndig prins af det Kongl. huset att deltaga i Kamrarnes öfverläggningar; och

N:o 4, i anledning af väckt motion angående ändring i 60 § Riksdagsordningen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Konstitutions-Utskottets under gårdagen bordlagda Memorial N:o 2 och Stats-Utskottets samma dag bordlagda Utlåtande N:o 13.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Konstitutions-Utskottets den 28 sistlidne Februari och den 4 innevarande Mars bordlagda Memorial N:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne.

Det från 1883 års riksdag hvilande förslaget om ändring af §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.

*Ändring af §§
11, 12 och 32
Regerings-
formen.*

Herr Wallenberg: Mångfaldiga gånger har jag, då jag väckt motioner om välgrundade och nödiga ändringar i grundlagarne, från Konstitutions-Utskottet erhållit det svar, att man borde föråra med den allra största försigtighet, då fråga vore om grundlagsändringar. Om den satsen någonsin är tillämplig, så är det väl i förevarande fall. Denna fråga, sådan den här föreligger, har uppstått, om jag så får uttrycka mig, ur den framtidstanke, att här skulle kunna inträffa, att en konung ginge på sidan af sina sjelfvalda rådgifvare. Något sådant har, så vidt till min kännedom kommit, hittills icke inträffat, och jag tror icke att Konstitutions-Utskottet, som varit i tillfälle att läsa statsrådsprotokollen och således kunnat jemföra hvad som i dessa protokoll antecknats med det som i verkligheten händt, funnit att någonsin något ärende gått på sidan om den ordning, enligt hvilken efter allt sundt förnuft behandlingen af ministeriella mål bör ega rum. Då så är förhållandet och då här icke är fråga om annat än att i paragrafen särskildt nämna statsministern, anser jag det vara otänkbart, att någonsin Konungen, som har rättighet att tillsätta sin egen sekond, skulle drifva någon del af dessa viktiga förhandlingar med utlandet med utrikesministern ensam och kanske någon mera förtrogen af statsrådets ledamöter, att jag icke kan inse, att man för denna fara skulle behöfva vidtaga en grundlagsändring. Då dertill kommer, att dessa förhandlingar väsentligen försvåras, ju flera personer som om desamma få kännedom under frågans behandling och innan den viktiga frågan uppstår att säga ja eller nej i en riksviktig angelägenhet, som rör hela riket eller båda de förenade rikena gent emot utlandet, så är det icke för mycket begärdt, att kännedomen om dessa förhandlingar begränsas till

Ändring af §§
11, 12 och 32
Regerings-
formen.
(Forts.)

minsta möjliga antal personer. Herrarne erinre sig hvad skalden säger: "Hvad trenne veta, hela världen vet." Nu hafva vi redan kanske en för mycket, som deltagar i dessa ministeriella mål, och likväl vill Konstitutions-Utskottet sätta dit ytterligare en fjerde, hvarigenom skulle uppkomma ett större antal och en större offentlighet eller åtminstone större möjlighet att hvad som är under behandling i förtid yppas. Slutligen vill jag erinra om, att man i en fråga sådan som denna måste tänka på det grannliga förhållandet till brödrariket och de framställningar, som inom svenska Riksdagen gjorts, att äfven brödrarikets statsrådsledamöter skola deltaga i förhandlingarna, innan någon klarhet kan vinnas och fråga om någon bestämd framställning å båda rikenas vägnar göras. Jag är fullt säker på och tror mig med visshet veta, hvad utan tvifvel Konstitutions-Utskottet icke kan förneka, att ingenting å begge rikenas vägnar företagits i förhållandet med främmande makter, innan den statsminister, som i Norge står vid Konungens sida, derom vidtalats. Under sådana förhållanden och då detta, som nu föreslagits, icke är annat än en början till vidgad offentlighet i saker, som böra med varsamhet och grannlaghet behandlas, anhåller jag att Herr Talmannen ville framställa proposition på afslag å den föreslagna grundlagsändringen.

Herr Hallenborg: Då det föreliggande betänkandet icke i sig sjelft innehåller annat än den enkla grundlagstexten — den gällande och den föreslagna — torde det vara min pligt att något närmare redogöra för utvecklingen af denna fråga, som under 30 år tid efter annan återkommit till Riksdagens behandling. Jag är öfvertygad om, att de fleste af herrarne erinra sig en af de viktigaste politiska tilldragelser, som egt rum under senaste tiden, nemligen novembertraktaten. Herrarne veta alla, med hvilka olika känslor denna traktat upptogs. Om också åtskillige af rikets invånare deri sågo början till en blifvande storhet för Sverige och möjligheten att i en framtid eröfra Finland åter, funnos åter andra, som deri sågo möjligheten till ett ödeläggande krig, och hos mången af den tänkande delen af nationen uppstodo betänkligheter mot att riket skulle kunna indragas i ett sådant krig genom dylika traktaters afslutande, sedan Konungen hört endast statsministern för utrikes ärendena och en annan af statsrådets ledamöter. Att sådana känslor voro ganska allmänt rådande inom landet, torde icke kunna förnekas, och de gifvo sig tydligen luft i en motion vid 1856 års riksdag af en ledamot af Ridderskapet och Adeln, hvilken visserligen icke kunde misstänkas vilja inskränka konungamakten. Denna motion innehöll, att konungen icke borde få enligt 12 § Regeringsformen ingå förbund med främmande makter, utan hela statsrådets hörande. Då frågan förekom till afgörande, föll den på de betänkligheter, som uttalades mot att gifva större offentlighet åt sådana frågor. — Vid 1860 års riksdag återkom frågan i en annan form. Då framställdes nemligen förslag derom, att Konungen skulle få ingå afhandlingar, men icke förbund med främmande makter, utan hela statsrådets hörande.

Vid 1862 års riksdag förföll frågan åter, dels derföre att svårighet mötte att uppdraga en bestämd skilnad mellan "afhandlingar" och "förbund" och dels på grund af föregående Riksdags beslut om revision af riksakten med Norge, då man nemligen ansåg, att frågan om dessa grundlagsändringar borde företagas i sammanhang med den beslutade revisionen af riksakten. Säsom herrarne erinra sig, tillsattes år 1865 en unionskomité af ledamöter från båda rikena, hvar för sig så kvalificerade, att man kunde vara fullt öfvertygad om, att någon grundlagsändring icke skulle på något sätt lättvindigt ega rum. Det oaktadt föreslog denna komité med afseende å 11 och 12 §§ Regeringsformen, att 11 § skulle blifva oförändrad, men de ministeriella målen behandlas i enlighet med föreskrifterna i denna paragraf och en särskild instruktion, upprättad år 1835, enligt hvilken norske statsministern skulle närvara vid behandlingen af dessa mål, samt att afhandlingar, förbund och traktater med främmande makter, hvarom talas i 12 §, äfvensom andra större sådana regeringsåtgärder skulle behandlas af unionelt statsråd, sammansatt af lika stort antal ledamöter från hvardera riket, ett antal fullt ut så stort, som det nuvarande svenska statsrådet. År 1867 blef emellertid förslaget till unionsakt afslaget så väl af norska Stortinget, som af svenska Riksdagen. — År 1872 fann Konstitutions-Utskottet sig föranlåtet att hos Riksdagen göra framställning om ändring af 12 § Regeringsformen. Om jag icke allt för mycket misstager mig, herrskade då en ganska stor oro inom landet i anledning af de händelser, som nyss timat i utlandet, särskildt kriget mellan Frankrike och Tyskland; och möjligtvis rådde då hos många den föreställningen, att ingen säkerhet funnes för att icke äfven Sverige inkastades i krig. Utskottet föreslog då samma lydelse å paragrafen, som af nyss omförmälda motionär vid 1856 års riksdag föreslagits; men sedan i ett anförande här i denna Kammare upplysts, att derest hela statsrådet skulle närvara, skulle i afseende å ärenden, som rörde de förenade rikena, äfven norska statsrådsafdelningen vara tillstädes, och då vid alla sådana sammansatta statsråd den norska regeringen i Kristiania skulle uttala sin åsigt och det härvid förda protokoll komme till norska Stortingets kännedom, utan att svenska Riksdagen deraf skulle få del, fann Riksdagen på grund af dessa förhållanden skäligt att äfven då afslå Konstitutions-Utskottets framställning. — Vid 1877 och 1878 års riksdagar framlades förslag, alla gående ut på att de ministeriella målen och framför allt frågor om afhandlingar och förbund med främmande makter skulle behandlas, i likhet med andra regeringsärenden, af Konungen i statsrådet, men äfven dessa förslag blefvo afslagna på grund af hvarjehanda anmärkningar, hufvudsakligast emot redaktionen af paragraferna.

Utskottet har nu sökt göra hvad det kunnat för att gå önskingarna till mötes genom det nu hvilande förslaget, vid hvars uppgörande Utskottet tagit hänsyn till de upplysningar, som under de föregående debatterna inom Riksdagen i frågan lemnats, samt i väsentlig mån ställt sig på de grundvalar, som i unionsakten föreslagits. Om än icke af formella skäl, på grund af förhållan-

*Ändring af §§
11, 12 och 32
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Ändring af §§
11, 12 och 32
Regerings-
formen.
(Forts.)

det till Norge, befunnits ändamålsenligt, att hela statsrådet deltagar i behandlingen af de ministeriella målen, har Utskottet likväl sökt få så många som vore möjligt att deltaga i desamma, hvarigenom allmänheten skall öfvertygas derom, att Konungen vid afgörandet af dylika mål understödjes af så många rådgifvare, som grundlagsenligt låter sig göra, utan att man behöfver äfventyra, att dessa frågor under sin behandling blifva föremål för allt för stor offentlighet.

Hvad sjelfva saken beträffar, kan den ses från både formel och praktisk synpunkt. Jag erkänner mycket villigt, att icke några större olyckor egt rum under det förhållande, som för närvarande eger bestånd. Jag tror icke heller att tiderna äro sådana, att det skulle falla en konung in att vid sidan af statsministern ingå underhandlingar, om hvilka denne icke skulle få kännedom, lika litet som jag kan tänka mig, att en statsminister icke skulle låta sina kolleger få del af dessa beslut, som kunna för riket vara högst betydelsefulla. Men det oaktadt, och då meningarne inom landet äro lika litet delade i det afseendet, att icke något slags godtycke må vara i vårt land legaliseradt, anser jag att man bör göra allt hvad i ens förmåga står för att söka härutinnan lugna sinnena. Så länge den föreställningen råder, att Konungen på grund af nu gällande bestämmelser kan när som helst inkasta oss i ett farligt krig, vill man icke höra talas om ökad bevaringskyldighet och utsträckta bevaringsöfningar, på den grund, att sådant skulle blifva allt för riskabelt för landets ungdom. Detta skäl, utan afseende på om det är verkligt eller skenbart, framdrages vid alla möjliga tillfällen, då härordningsfrågan kommer på förslag. För att häfva denna oro, som visserligen förefaller oss, hvilka på nära håll iakttaga förhållandena, alldeles ogrundad och obehöfelig, men som kanske lätt nog kan uppstå hos den, som endast på långt håll följer regeringens och Riksdagens verksamhet och läser i grundlagen, att Konungen har mycket större makt, än han i sjelfva verket har, anser jag att det nu förevarande förslaget bör af Kammaren antagas, helst Riksdagen genom att förklara det hvilande redan i viss mån godkänt detsamma.

Hvad Konungens förmåga att kunna inleda oss i krig angår, så är den i högsta grad begränsad genom Regeringsformens föreskrifter. Först skall han, enligt både Regeringsformens och Riksdagens föreskrifter, höra så väl svenska som norska statsrådet. Vidare skall en fullständig utredning af rikets finansiella ställning göras, för att deraf må kunna bedömas, hvilken förmåga vi hafva att kunna föra krig. Konungen kan slutligen icke utskrifva några pålagor eller krigsgärder, ej heller göra någon utskrifning af manskap, penningar eller varor, eller ens skaffa lifsmedel åt trupperna, utan att betala dem utöfver gällande pris. Han har icke till sin disposition någonting annat än kreditiven, hvilka äro ganska knappt tilltagna, och som icke få disponeras, det ena förrän statsrådet blifvit deröfver hördt, och det andra, vid infallande krig, först sedan dels statsrådet in pleno fått derom yttra sig och dels Riksdagen blifvit sammankallad. Faran för att inkastas i krig

är således i allmänhet icke särdeles stor, i synnerhet för närvarande, då vår armé icke precis befinner sig i det skick, att någon främmande makt skulle vilja göra större uppoffringar för att genom subsidier få oss med såsom allierade. Men jag säger ännu en gång att, om än frågan i praktiskt afseende icke är af någon betydelse, är den det likväl, af de skäl jag nyss nämnde, i formelt hänseende.

*Ändring af §§
11, 12 och 32
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Herr Wallenberg nämnde, att han å sina motioner om grundlagsändringar af Konstitutions-Utskottet fått det svar, att man borde förfara med varsamhet, ty man skrifver icke lagar för ögonblicket utan för framtiden. Det är precis samma argument, som jag här vill åberopa, då frågan gäller att få lagen så affattad, att landet må för alltid blifva betryggadt mot den fara, man i de nu gällande lagbestämmelserna trott sig finna. Från denna synpunkt anhåller jag om bifall till det hvilande förslaget.

Herr vice Talmannen: Om man också kanske kan föreställa sig, att förslaget till förändring af dessa grundlagsparagrafer hade sitt ursprung i en händelse, som numera tillhör historien, tror jag likväl att man icke nu bör taga sin tillflykt till historien för att förklara, hvad Konstitutions-Utskottet här föreslagit, och icke heller deri se en framtidstanke, som skulle hafva en viss likhet med en misstanke. Den föreslagna bestämmelsen är en alldeles naturlig följd af den utveckling vårt konstitutionella statsskick erhållit under de sjuttio år och derutöfver, som förfutit sedan det kom till stånd. Denna utveckling har gått i den riktning, att allt mer och mer utvidga Konungens rådgifvares deltagande i de allmänna ärendenas behandling, utan att därför ingripa i den rätt, som grundlagen tillägger Konungen. Elfte och tolfte paragraferna i Regeringsformen äro ett minne från den tid, då de utrikes angelägenheterna ansågos mera särskildt tillhöra Konungen personligen, och då följaktligen i dessa ärendens behandling de allmänna konstitutionella grunderna icke ansågos tillämpliga. Den tiden är, enligt min uppfattning, numera förbi, och att icke ett allmännare deltagande från statsrådets sida i dessa ärendens behandling blifvit föreslaget, är Konstitutions-Utskottet här hemställt om, beror, såsom Kammaren mer än väl vet, på formella skäl, hvilka det för närvarande är alldeles nödvändigt att beakta.

När nu Konstitutions-Utskottet hemställt, att jemte en annan statsrådsledamot äfven statsministern skulle vara närvarande i det ministeriella statsrådet, så innebär detta just ett sådant afseende på den konstitutionella utvecklingen och särskildt på den ställning, som statsministern, såsom Konungens främste rådgifvare, fått i grundlagen och i regeringen.

I denna ställning ligger, att icke något, som för riket är viktigt, för honom må vara främmande, och att han är hela statsrådets representant, då han sitter i det ministeriella statsrådet.

Deremot må jag säga, att jag icke tänkt mig honom såsom en "sekond". Jag har visserligen aldrig varit ombord på fartyg

Ändring af §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen. (Forts.) i annan egenskap än af passagerare och kan således icke göra anspråk på att känna ordningen för fartygs förande, men efter hvad man sagt mig, så tiger sekonden, då chefen är uppe, hvaremot statsministerns skyldighet är att vid alla tillfällen uttala sin mening inför Konungen.

Jag tror för min del icke att det vore skäl att i denna fråga yttra oss om hvad som kan angå brödrariket i fråga om utrikes ärendens behandling. Denna sak lemnas allra bäst å sido för det närvarande.

Den förändring, som Konstitutions-Utskottet här föreslagit, har tillkommit efter många års pröfning, ja snart sagt vedermodor. Ty Konstitutions-Utskottet har framlagt det ena förslaget efter det andra, hvilket på grund af formella betänkligheter icke kunnat vinna bifall, till dess att Utskottet slutligen här framlagt ett förslag, som åtminstone lyckats vinna båda Kamrarnes bifall så långt, att det förklarats hvilande, och för min del skulle jag beklaga, om icke denna fråga nu härmed kunde få en lösning, som är väl behöflig, och som under nuvarande förhållanden också är tillfredsställande.

Jag anhåller om bifall till Konstitutions-Utskottets hemställan.

Herr Wallenberg: Jag skall börja med en erinran med afseende å hvad Herr vice Talmannen behagade upplysa om det olämpliga i att kalla Herr Statsministern "sekond". Jag går gerna in derpå och vill då hellre kalla honom vice president; och då kanske Herr vice Talmannen bättre fattar hvad jag med benämningen menar, nemligen att statsministern står Konungen närmast och i Konungens frånvaro skall föra ordet i statsrådet. Detta är hans ställning.

Genom hvad i öfrigt blifvit sagdt har det icke på något sätt blifvit visadt, att någonting förekommit, som berättigar till att göra den ändring, att en person mera skulle få del af dessa angelägenheter under desammas beredning, så att, i stället för 3, 4 af dem skulle få del. Det kan väl icke någon föreställa sig, att det kommer att stanna vid detta, utan framdeles blir det nog en eller två till, som skola taga del af dessa angelägenheter, som röra de förenade rikena. Och när man står framför en sådan sannolikhet, vet jag icke hvarför vi skola företaga en sådan förändring, då den icke är af behovet påkallad.

Herr Ordföranden i Konstitutions-Utskottet har haft den godheten att citera en mängd framställningar i detta hänseende, som alla blifvit afslagna. Men icke böra vi väl nu bifalla ett sådant förslag, derför att en mängd andra sådana blifvit afslagna. Icke heller kan jag inse, att denna fråga har något att göra med den väckta frågan om landets försvar och farhågan att antaga värnpligtslagen, derigenom att Konungens förmåga att inleda riket i krig skulle härigenom blifva på något sätt begränsad. — Ty icke är det tänkbart, att Konungen mindre inleder riket i krig, om han skall derom tala med 3 rådgifvare i stället för med 2. Han har ju rätt att välja sina rådgifvare och väljer naturligen dertill de

personer, som bäst öfverensstämman med hans egna åsikter. Och för öfrigt — den konung, som i våra dagar kastar in sitt land i ett krig utan att hafva landet med sig, får snart med den allmänna opinionen att göra, då bevillningen af de för krigföringen nödiga medlen kommer i fråga. Ty med det stora kreditivet för man sannerligen icke något långvarigt krig.

*Ändring af §§
11, 12 och 32
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Jag kan, för min del, icke finna, hvarför man skall vidtaga den nu föreslagna förändringen.

Den ärade ordföranden i Konstitutions-Utskottet har sagt, att af mig förut föreslagna förändringar varit onödiga; men jag har dock med mångfaldiga exempel visat det önskvärda i att Konstitutions-Utskottet ville söka bringa 65 § Riksdagsordningen i öfverensstämmelse med 69 § Regeringsformen.

Jag tycker för min del, att man bör gå allvarsamt till väga vid behandlingen af grundlagsfrågor och icke göra ändringar, som hvarken äro nyttiga eller nödiga.

Konstitutions-Utskottets ärade ordförande talade om den allmänna opinionen. Ja, gud bevar's, det är ju möjligt, att den kan vara att beakta; men det torde vara mycket svårt att få reda på hvad som i det fallet är den allmänna meningen. Och efter opinionen för dagen bör man väl icke ändra grundlagen.

Jag fortfar således med mitt yrkande om afslag å Konstitutions-Utskottets förevarande hemställan.

Friherre Klinckowström: Jag kan icke annat än särdeles förvåna mig öfver att Herr Wallenberg med en sådan envishet försvarat godtyckets åsikter i denna fråga. Ty, mine herrar, såsom denna grundlagsparagraf hittills varit formulerad, har Konungen, med afseende på förbund och afhandlingar med främmande makter, ett godtyckligt välde.

Att vi i detta förslag, som Konstitutions-Utskottet framlagt, komma in på den rätta, lagbundna, konstitutionella vägen, lär vi väl ingen kunna bestrida.

Att icke Utskottet gått så långt, som kanske mången med mig skulle hafva önskat, in på den lagbundna vägen, dertill kunna hafva varit andra orsaker, och det kan möjligen framtiden förändra till det bättre.

Men det vore beklagligt, om icke Kammaren och Riksdagen nu skulle vilja erkänna det goda, som ligger i Konstitutions-Utskottets förslag och hvilket jag därför på det varmaste måste tillstyrka.

Men innan jag slutar, måste jag nämna några ord med afseende å hvad Konstitutions-Utskottets ärade ordförande anmärkte, när han började gå in på det militära området. Det var ganska olyckligt af honom att göra det, och det hade varit bättre för den sak, vi båda förfäktat, om han det icke gjort. Herr Hallenborg sade sig nemligen tro, att Konungen har svårt att utan Riksdagens hörande begynna krig; men beklagligen är det icke så. Om Herr Hallenborg vill studera 13 och 14 §§ Regeringsformen, skall han finna, att Konungen till följd af dessa två paragrafer har mer

Ändring af §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen. (Forts.) än önskelig makt att börja krig. Det är visserligen sant, såsom Herr Hallenborg säger, att dertill fordras penningar; men under ett förhållande, då det må hända kunde vara önskligt för en stor makt att inleda Sverige jemte sig i krig emot en annan makt, kunna sådana förhållanden inträffa, att subsidierna blifva så tillräckliga, att Kongl. Maj:t icke behöfver derför anlita några extra anslag af Riksdagen. Det står visserligen i 13 § att Konungen skall sammankalla ett utomordentligt statsråd, der statsrådets samtliga ledamöter skola vara närvarande, och för dem framställa de skäl och omständigheter, som härvid till öfvervägande förekomma, samt att han skall äska deröfver deras yttranden, hvilka de hvar för sig, med den ansvarighet 107 § bestämmer, skola till protokollet afgifva. Men så i slutet af paragrafen står det: "Konungen ege derefter makt att fatta och utföra det beslut, som han för riket nyttigast finner"; — och i 14 § heter det: "öfver rikets krigsmakt till lands och sjös eger Konungen högsta befälet".

Behöfver han således icke anskaffa penningar och begära medel, utan har han genom subsidier tillräckligt, eger han, beklagligt nog, i denna stund mycken makt i detta afseende.

Med framtiden komma nog, såsom önskligt vore, förslag att göras om ändring i dessa paragrafer, men detta är en framtidsfråga, som icke hör hit. Deremot skulle jag anse det beklagligt, om icke Kammaren nu bifölle hvad Konstitutions-Utskottet här föreslagit.

Herr Hallenborg: Jag vet icke om jag förlorat förmågan att uttrycka hvad jag tänker, eller om Friherre Klinckowström icke uppfattat hvad jag sagt, ty då jag så många år varit ledamot af Konstitutions-Utskottet, kan jag icke föreställa mig att jag skulle kunna misstänkas för att vara i okunnighet om hvad 13 § Regeringsformen innehåller. Jag kan icke hafva sagt, att Konungen icke egde att börja krig utan Riksdagens hörande, men jag betonade, som jag tror fullkomligt tydligt, de stora svårigheter, som finnas för honom att anskaffa medel till förande af krig utan Riksdagens biträde. I likhet med Friherre Klinckowström framhöll jag, att ett krig kan föras med subsidier, men jag yttrade mina tvifvelsmål, att under nuvarande förhållanden några sådana hjälpmedel skulle kunna erbjudas, åtminstone icke till så stort belopp, att Konungen endast med dessa skulle kunna inlåta sig i ett krig. — Jag vågar alltså tro, att Friherre Klinckowström, som vid senaste sammanträdet på grund af sjuklighet ej var i Kammaren närvarande, möjligen ännu icke fullkomligt återvunnit sina krafter för att med vanlig uppmärksamhet följa diskussionen och att han på grund häraf gjort sig skyldig till en missuppfattning af hvad jag sagt, eljest borde han icke kunnat misstänka, att en ledamot af Utskottet, som under 17 riksdagar der haft sin plats, skulle vara okunnig om hvad 13 § Regeringsformen innehåller.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner,

först på antagande af föreliggande förslag och sedan på dess förkastande, samt förklarade, efter att hafva upprepat propositionen på förslagets antagande, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

*Ändring af §§
11, 12 och 32
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Herr *Wallenberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som antager det från 1883 års riksdag hvilande förslaget till ändring af §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas berörda förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—93;

Nej—8.

De från 1884 års riksdag hvilande förslagen om ändring dels af § 72 Riksdagsordningen, dels ock af §§ 15, 16 och 18 Riksdagsordningen.

Antogos.

Föredrogs å nyo Bevillnings-Utskottets den 28 nästlidne Februari och den 4 innevarande Mars bordlagda Betänkande N:o 2, i anledning af väckt motion om borttagande af den personliga sjukvårdsafgiften.

*Ifrågasatt
borttagande
af den per-
sonliga sjuk-
vårds-
afgiften.*

Herr *Mankell*: Det ärade Bevillnings-Utskottet har afstyrkt mitt förslag om ersättandet af den personliga sjukvårdsafgiften med en inkomstskatt på grunder, som icke synas mig särdeles tillfredsställande.

Då afstyrkandet emellertid varit enhälligt, skulle det föga tjena till att polemisera emot Utskottets motivering, hvilket, jag försäkrar det, är lika obehagligt för motionären som det möjligen kan vara för Utskottets ledamöter, om icke en tystnad från min sida skulle kunna tolkas såsom ett erkännande eller medgifvande

*Ifrågasatt
borttagande
af den per-
sonliga sjuk-
vårds-
afgiften.
(Forts.)*

att Utskottets motivering vore riktig. Om jag således tillåter mig att med några ord bemöta denna motivering, så är det icke därför att jag hoppas på någon förändring med afseende på resultatet och ännu mindre till följd af något obehörigt rätthafveri från min sida, utan blott emedan jag icke vill att det i framtiden skall kunna påstås och i protokollet inflyta, att Utskottets motivering blifvit oemotsagd.

Till en början ber jag då få anmärka, att Utskottet icke försökt bestrida eller vederlägga de skäl, som jag i min motion anført för reformen; hvarken det allmänna skälet i afseende på de personliga afgifternas principiella orättvisa och obillighet, ej heller de särskilda, speciella skäl, jag framställt för att vederlägga skatteregleringskomiténs motivering för bibehållandet af de personliga sjukvårdsafgifterna. Jag vågar antaga, att detta skett, emedan Utskottet egentligen icke haft något emot dessa skäl att invända.

Deremot har Utskottet anmärkt en missräkning från min sida i afseende å det totala beloppet af de personliga skatterna; och jag medger att en sådan missräkning förefunnits i följd af svårigheten att i detta afseende skaffa sig ordentliga statistiska uppgifter. Men jag ber dock få erinra, att, under de 7 år, som förflutit sedan skatteregleringskomitén gjorde sina beräkningar, befolkningen så tillväxt, att jag tror, att man nu kan beräkna samtliga de bibehållna personliga afgifterna till betydligt öfver 3 millioner.

Utskottets kardinalskäl tyckes dock vara det, att skatteregleringskomitén och efter densamma 1883 års Riksdag skulle velat fastställa något slags *system*, enligt hvilket åtminstone 3 personliga afgifter borde fortfarande utgå, nemligen en till staten, en till landstingen och en till kommunerna, och att hvarje förändring i desamma skulle åstadkomma en rubbning i detta system.

Med anledning deraf ber jag få anmärka, att Utskottet bortglömt den 4:de af dessa afgifter, nemligen den, som ingår i regleringen af presterskapets aflöning och hvilken väl äfven bort höra till systemet.

Emellertid vågar jag protestera emot att något sådant system skulle af skatteregleringskomitén vara afsedt. Nämnda komité uttalade sig alldeles bestämdt och principiellt *emot* bibehållandet af *alla* personliga afgifter, men den ansåg, att den för tillfället icke kunde afskaffa mer än 2 af dem, hvilket kan vara förklarligt nog, äfven om man ej kan gilla de skäl, som af komitén anfördes för bibehållandet af hvarje särskild bland dem. Skulle nyssnämnda system verkligen förefinnas, då vore derigenom för all framtid en fast bom satt mot hvarje förändring i de personliga afgifterna, hvilket väl ej kan vara Utskottets mening!

Utskottet säger vidare: "Det torde ingalunda kunna anses obilligt, att jemväl de mindre bemedlade i någon mån till kostnaderna för sjukvården bidra, helst hufvudsakligen desse af densamma få draga fördel".

Ja, detta låter visserligen säga sig; men om man erinrar sig, att de mindre bemedlade, i förhållande till sin skatteförmåga, i allmänhet få bära en ojemförligt mycket större andel af skattebör-

dan, än de bemedlade, så torde det icke vara obilligt om de åtminstone befriades från denna börda. Skälet är åtminstone icke af den naturen, att jag kan anse detsamma giltigt.

Vidare säger Utskottet: "Härtill kommer, att 1884 års Riksdags begge Kamrar utan votering afslogit en af Herr Mankell då väckt motion om mantalspenningarnes afskaffande, och då en personlig afgift, den må nu utgå för statens eller landstingens behof, är i sina verkningar för den skattskyldige alldeles likartad, kan Utskottet i detta förhållande ej finna annat än ett ytterligare skäl till afslag.

Jag ber med anledning deraf få erinra, att den egentliga orsaken, hvarför 1884 års Riksdag afslog mitt förslag om mantalspenningarnes borttagande, var *dels*, såsom allmänt skäl, att man ansåg, det åtminstone *en* personlig skatt skulle bibehållas för att erinra de fattiga skattskyldiga om det skydd, som de åtnjuta af staten och kommunen, och *dels*, såsom mera speciellt skäl, att de personliga afgifterna, som ingå i presterskapets aföning, vore beräknade efter mantalspenningarne, hvarför det möjligen skulle kunna framkallas någon oröda, om dessa borttoges.

Ehuru jag för min del icke erkänner dessa skäl såsom berättigade, så var det åtminstone blott dessa, som då anfördes; och om de personliga skatterna äro likartade, så är det blott deri, att de samtliga äro lika orimliga och orättvisa, hvilken omständighet likväl ej gerna bör kunna anföras såsom skäl för deras bibehållande.

Dernäst säger Utskottet, att "staten framför landstinget kan ur flera skattekällor få sitt behof tillgodosedt".

Ja, det är visserligen sant, att staten har flera inkomstkällor; men jag ber få erinra, att landstingen, utom de personliga afgifterna, äfven hafva tillgång till den utaf mig föreslagna inkomstskatten och att de möjligen äfven skulle kunna erhålla en tillgång i bränvinsmedlen; och detta vore i sanning ett passande sätt att använda dessa medel, som förnämligast af de obemedlade anskaffas, i händelse någon större del af desamma, såsom nyligen föreslagits, komme att tilldelas landstingen.

Slutligen säger Utskottet, att det "anser sig jemväl böra påpeka, att, i händelse sjukvårdsafgiften, på sätt motionären föreslagit, skulle utgå efter samma grunder som landstingsskatten, komme, så länge bevillning för jordbruksfastighet utgår med lägre procentbelopp än bevillning för annan fastighet och af inkomst, de olika skatteföremålen till äfventyrs att ej i tillbörlig proportion drabbas af denna afgift".

Om jag rätt fattat Utskottets mening i denna punkt, så skulle den vara, att s. k. "annan fastighet" skulle komma att drabbas af skatten i något *högre* grad än jordbruksfastighet. Men om äfven så blefve förhållandet, vill jag erinra, att "annan fastighet" öfver hufvud taget är många gånger *lägre* beskattad än jordbruksfastighet, och att det således blott vore med billigheten öfverensstämmande, om i detta afseende "annan fastighet" finge draga något högre skatt.

Samtalsvis har jag hört uppgifvas ett ytterligare skäl för af-

*Ifrågasatt
borttagande
af den per-
sonliga sjuk-
vårds-
afgiften.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
borttagande
af den per-
sonliga sjuk-
vårds-
afgiften.
(Forts.)*

styrkande af min motion, hvilket likväl icke blifvit intaget i Utskottets betänkande, men möjligtvis något skulle kunna väga, nemligen det att, om man nu satte inkomstskatter i stället för personliga, så skulle det befolkningslager, som är närmast öfver det, hvilket åtnjuter bevillningsafdrag, plötsligen få en betydlig förhöjning, som det nu ej är underkastadt. Jag erkänner, att så är fallet; men detta skäl är sådant, att det kan användas emot all inkomstskatt, så länge bevillningsafdrag finnes. Det måste alltid blifva fallet, att just der man sätter gränsen ett mindre folklager till följd af det hopp, som då sker, får en något större afgift än det nedanför stående lagret; men jag kan icke i denna omständighet se något skäl, hvarför man icke skall använda inkomstskatter. Dessutom är detta folklager så försvinnande litet emot den stora massa, som skulle få nytta af inkomstskatter, att jag anser ett sådant skäl sakna all betydelse.

Det egentliga och hufvudsakliga skälet har Utskottet icke velat anföra, det nemligen att det är beqvämt för de bemedlade klasserna att kasta denna skattebörd af öfver 3 millioner kronor så godt som uteslutande på de fattiga folkklasserna. Att en sådan föreställning uppkommit, härflyter enligt min åsigt från den villfarelse, i hvilken man i allmänhet sväfvat i afseende på verkningarne af skattereformer. Man ser blott den närmaste verkan, eller att det folklager, som hittills haft för litet skatter, får mera, hvarföre äfven detta folklager, som vanligen utgöres af de bemedlade klasserna, af alla krafter spjernar emot skattejemkningar. Men man ser ej den afägsnare påföljden af skattereformen, nemligen den allmänt ökade välmåga och rikedom, som utbreder sig inom det lättade folklagret, vanligtvis de stora massorna, och hvilken så småningom måste återfalla på de bemedlade klasserna sjelfva och göra deras rikedom ännu större och lättare samlad än förut.

I ett hänseende har denna ärade Kammare insett och erkänt denna sanning, nemligen med afseende på skyddstullarne, hvilkas afskaffande den städse främjat och mot hvilkas återförande den alltid upprest sig samt sålunda på ett värdigt sätt i denna fråga fyllt sin konserverande uppgift. Detta måste hafva skett, emedan den i detta fall fattat nyttan för *alla* folkklasser af den beskattnings upphäfvande, som kallas skyddstullar, samt de välsignelserika följderna af frihandelssystemet. Då nu sådant skett i afseende på en skattereform, måste förefalla besynnerligt, att det skall vara så svårt att inse, det följderna af alla andra rättvisa skattejemkningar i nationalekonomiskt hänseende måste blifva alldeles likartade.

Det har synts mig, som om hufvudorsaken till det motstånd, jag rönt i afseende å de personliga skatternas afskaffande, egentligen härledt sig derifrån, att Riksdagen ansett sig hafva utträttat ett sådant storverk, när den borttog 2 af 6 utaf dessa skatter, att den nu kan taga sig en mycket lång hvila, liksom den förut icke allenast tagit sig en lika lång hvila, utan äfven ökat skattebördan för de fattige genom ständigt höjande af så väl tullarne som bränvinsbeskattningen. Jag kan för min del icke dela denna

åsigt, utan tror att det ligger fara i dröjsmålet att ej ständigt fortgå på skattereformernas väg. Det är blott genom skattereformer som *den sociala frågan* kan lösas, åtminstone hvad beträffar dess ekonomiska del. Det är blott genom skattejemkningar, som man slutligen kan åstadkomma en jemnare fördelning af förmögenheten och inkomsten, så att en hvar får behålla lika stor del af denna inkomst.

Vill man icke gå den vägen, så vill man icke heller den sociala frågans lösning.

Af alla skatter äro de personliga utan tvifvel de obilligaste. Deras borttagande är den rätta utgångspunkten, hvarifrån man vid skattereformer måste utgå.

Vill man icke börja i den ändan, så vill man icke den sociala frågans lösning. Men då får man äfven bereda sig på, att dessa utomlands så allmänna samhällsomstörtande teorier, som lyckligtvis hittills varit nästan främmande för vårt lands befolkning, så småningom äfven bana sig väg till oss. Ty det är icke nog med att bevilja anslag till arbetareföreläsningar och arbetareförsäkringar, utan vi måste gripa oss an med skattefrågan i hela dess omfattning genom allvarliga reformers ävägbringande.

Det motstånd, jag nu emellertid tvenne gånger rönt i afseende på mina försök att aflyfta de obemedlade klassernas värsta skattebörda, har hos mig framkallat den nedslående öfvertygelsen, att åsigten om de personliga skatternas obillighet och himmelskriande orättvisa — detta tror jag är rätta ordet — ännu icke blifvit så allmänt spridd, att den mognat till en så kraftig och lefvande opinion, att den kunnat föranleda dessa skatters afskaffande.

Det är med djup bedröfvelse man måste erkänna, att å ena sidan okunnigheten om vårt skatteväsens beskaffenhet hos de obemedlade klasserna ännu är så stor, att de med likgiltighet äse försöken angående de personliga skatternas afskaffande, under det att å andra sidan rättskänslan hos de bemedlade klasserna är så slapp, att de med nöje, till sin fördel, begagna sig af denna okunnighet.

Jag ber om ursäkt, i fall jag må hända något för länge i denna angelägenhet tagit Kammarens uppmärksamhet i anspråk; men då det troligtvis kommer att dröja, innan jag ännu en gång upptager en dylik fråga, hade jag velat säga hvad jag i detta afseende haft på hjertat.

Under nuvarande omständigheter finner jag mer än väl, att jag icke har utsigt till någon framgång för mitt förslag; men jag anser mig dock icke kunna i sådan mån öfvergifva den goda sak, jag förfäktat, att jag afstår från något yrkande, utan vågar därför anhålla om proposition på bifall till min motion och afslag å Bevillnings-Utskottets hemställan.

Herr Forssell, Hans: Den föregående ärade talaren har i sitt anförande vändt sig emot Bevillnings-Utskottet, mindre emot hvad Utskottet i sitt betänkande sagt än emot hvad det icke sagt, men som han antagit varit Utskottets mening, då han nemligen

*Ifrågasatt
borttagande
af den per-
sonliga sjuk-
vårds-
afgiften.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
borttagande
af den per-
sonliga sjuk-
vårds-
avgiften.
(Forts.)*

sade, att det förnämsta skälet till motviljan emot den föreslagna förändringen naturligen vore det, att man ansåge det så beqvämt att på de mindre bemedlade klasserna kasta den skattebörd, som de personliga afgifterna tillsammans utgöra.

Denna supposition synes mig dock vara både oberättigad och orättvis. Oberättigad, därför att i Utskottets betänkande dock icke finnes en skymt af en sådan tankegång; och orättvis emot denna Kammare, hvilken tillsammans med Andra Kammaren för 2 år sedan bidrog till de högst väsentliga nedsättningar i de personliga afgifterna, hvilka då genomfördes.

Hvad nu särskildt den personliga sjukvårdsavgiften beträffar så vill jag till hvad Utskottet i detta afseende sagt tillägga, att om i allmänhet en skatts skälighet kan i någon mån mätas efter den nytta, som vederbörande skattdragande hafva af den inrättning, för hvars upprätthållande skatten utgår, så är väl sjukvårdsavgiften den af de personliga skatterna, som allra sist borde ifrågakomma till borttagande. Ty denna avgift utgår för en inrättning, som ovedersägligen i främsta rummet, för att icke säga uteslutande, kommer de mindre bemedlade klasserna till godo.

Andra länder, och särskildt Tyskland, der nu senast så ofantligt stora och genomgripande lagstiftningsåtgärder vidtagits till förmån för de mindre bemedlade klasserna, hafva på ett helt annat sätt beskattat kroppsarbetarne just för sjukvården. I Tyskland åläggas, till exempel, kroppsarbetaren för sjukvårdskassorna en obligatorisk avgift, som kan uppgå ända till 2 procent af hans inkomst.

Såsom herrarne finna, är detta något helt annat än den ringa och knappt nämnvärda avgift, som här är i fråga och som dessutom träffar icke allenast kroppsarbetaren utan äfven andra.

Vid sådant förhållande synes det mig såsom om Kammaren med godt samvete och utan att utsätta sig för beskyllningen för någon obehörig ovilja emot dessa klasser kunde bifalla Utskottets hemställan, hvarpå jag vördsamt anhåller om proposition.

Herr Casparsson: Efter den föregående ärade talarens anförande kunde jag gerna hafva afstått från ordet, om jag icke haft två anledningar att i frågan uppträda. Den ena är den, att den ärade motionären i sin motivering ingått i en lätt polemik mot dem, som vid nästlidet års riksdag tviflade på hans uppgifter angående de personliga skatternas totalbelopp. Den andra anledningen är, att dessa skatter, som i fjor af motionären ansågos vara ett "upprörande våld", nu af honom upphöjts till "en himmelskriande orättvisa".

Hvad nu sifferuppgifterna beträffar, har Utskottet redan framlagt, att motionärens beräkningar icke fullkomligt hålla stånd, och, så vidt jag uppfattade, medgaf han sjelf att dessa uppgifter icke voro fullt rigtiga. Jag ber att få tillägga, hvad jag ock i fjor omnämnde, att "avgifterna till presterskapet" utgöra ersättning för de sportler presterna förut uppburo för tillfälliga förrättningar,

såsom bröllop, barndop, begrafningar o. s. v., så att jag tror icke, att de hafva karakteren af skatter i egentlig mening.

För att sedan hålla mig till motionärens principiella betänkligheter emot dessa skatter, så säger han i sin motion, att äfven skatteregleringskomitén erkände den personliga skatten "såsom den råaste af alla skatteformer, hvilken tillhörde staternas barndom".

Ja, att denna skatt är mycket gammal, medger jag gerna; och att den således kan anses tillhöra staternas barndom, då i allmänhet alla skatteformer äro mer eller mindre råa, jemförda med senare utvecklingsskeden.

Men dermed må man dock icke tro, att denna skatt ej ännu qvarstår i ganska avancerade samhällen. Jag tror motionären icke skall kunna tillvita mig någon partiskhet, då jag i detta hänseende anför våra mest demokratiska samhällen, den stora transatlantiska republiken och Franska republiken. — Uti Nordamerikas Förenta stater finnas nemligen ifrågavarande personliga skatter, som i en stat, Massachussets, uppgå ända till 2 dollars, eller nära 8 kronor; och det är dock något hvassare än hvad vi hafva.

Uti den franska republiken finnas ännu de personliga skatterna qvar i samma tillstånd, som då de tillkommo vid den första republikens införande. Genom lagen af den 26 Fructidor år VI bestämdes den personliga afgiften i Frankrike till värdet af 3 arbetsdagar, hvilket värde sedan bestämdes af de lokala auktoriteterna i de olika departementen, så att det kunde vexla emellan 50 centimes och 1 franc 50 centimes, hvadan skatten för det närvarande utgår med från 1 francs 50 centimes till 4 francs 50 centimes.

Den ärade motionären säger också i sin motion, att något försvar för en skatt sådan som denna icke heller torde vara möjligt. Jag skall visst ej tillåta mig att mot en person med hans statsekonomiska insigter ingå i något försvar för dessa skatter; men jag skall i det afseendet bedja få åberopa en auktoritet, som han torde väl känna och erkänna, nemligen Leroy-Beaulieu, hvilken i sitt arbete "Traité de la science des finances" yttrar sig på följande sätt: "Denna skatt är förnuftig till sin princip och låter sig väl försvara, hvad än åtskilliga författare må deremot invända, under det vilkor likväl, att den är måttlig och att den icke är den enda skatteformen. Då hvarje medborgare åtnjuter statens beskydd och i viss mån drager fördel af samhällets existens, är det ingen orättvisa att af hvarje landets invånare utkräfvä en direkt skatt". — Och han tillägger sedan: "Det skulle icke vara mera anspråksfullt att år 1879 fordra en personlig skatt af 5 francs utaf hvarje myndig fransman, än det var 1792 att uttaga en skatt, vexlande emellan 1,50 och 4,50 francs". — Detta är hans åsigt; och då jag antager att motionären på grund af hvad han här uppgifvit ämnar återkomma med motioner angående de personliga skatternas borttagande, har jag icke tvekat att, för min del, lemna detta lilla bidrag till frågans belysning.

*Ifrågasatt
borttagande
af den per-
sonliga sjuk-
vårds-
afgiften.
(Forts.)*

Jag anhåller om proposition på bifall till Utskottets hemställan.

Herr Mankell: Om jag rätt förstod den förste ärade talaren, som näst efter mig hade ordet, gaf han mig så rätt, som jag någonsin kunnat önska. Han yttrade nemligen, att man i Tyskland under Bismarcks ægid föreslagit en inkomstskatt af två procent till sjukvårdskassors bildande. Att sätta inkomstskatt i stället för personlig afgift, var just det jag påyrkade.

Det skäl, som den näst efter honom kommande talaren anförde, nemligen att i åtskilliga andra länder personliga skatter skulle finnas kvar, kan jag icke inse hafva någon gällande kraft mot principen om dessa skatters orättvisa.

Den ärade talaren trodde, att jag skulle blifva så häpen öfver hvad han anförde ur Beaulieu's arbete, att jag derigenom skulle bringas till tystnad. Men jag vill derpå svara, att äfven jag läst ganska mycket af denne författare, men icke alls instämmer i hans åsikter i afseende på de personliga skatterna; och jag tror verkligen icke heller, att många af Kammarens ledamöter gilla dem, emedan de i flera hänseenden framställa principer, som här i Sverige redan äro underkända, såsom de ock från flera håll blifvit det i Frankrike.

Att Frankrike är en republik innebär alldeles icke någon borgen för att man i detta land icke kan misstaga sig i beskattningsväg. Detta visar sig bäst, då man lagt skyddstullar på spannmål — något som vi må hoppas här i Sverige icke skall komma till stånd.

Herr Forssell, Hans: Endast i förbigående vill jag upplysa den ärade talaren, att hvad som här nyss af mig yttrades icke afsåg den inkomstskatt som är lagd på all inkomst i åtskilliga tyska stater. Om inkomstskatterna i de olika staterna har jag icke yttrat ett ord, utan om den genom rikslagstiftning specielt fabriksarbetarne ålagda obligatoriska afgift till obligatoriska sjukvårdskassor; en lagstiftning, som jag icke på något sätt vill försvara eller berömma, men jag har anført den såsom bevis på huru man i andra länder, just för det speciella ändamålet att åstadkomma en bättre sjukvård, belastar den, som skall blifva föremål för denna sjukvård, med afgifter, som äro oändligt mycket högre än de, som för sådant ändamål uttagas i vårt samhälle.

Herr Anderson, Albert: I den uppgift, som på grund af skatteregleringskomiténs utredning lemnats af motionären angående beloppet af de personliga skatterna, förekommer äfven, att afgifterna till presterskapets aflöning utgöra ett belopp af 869,735 kronor. Detta belopp omfattar äfven sådana afgifter, som utgå af en viss klass, som egentligen står öfver kroppsarbetarne och tillika utgår efter matlag. Om man frånräknar dessa afgifter med 344,000 kronor, kommer summan af rent personliga skatter att ytterligare reduceras. Om de nuvarande personliga skatterna,

mantalspenningarne, sjukvårdsafgiften och folkskoleafgiften, kunde sägas vara betungande för arbetarne, skulle jag för min del gerna vara med om att minska dem. De utgöra tillsammans för en man högst 1 krona 40 öre och för en qvinna högst 70 öre. Jag föreställer mig, att detta belopp icke uppgår till mer än högst $\frac{1}{2}$ procent af den årsinkomst en arbetare kan hafva, och då han dessutom icke deltagar i de skatter, som utgå efter fyrc, kunna de personliga afgifterna icke vara för honom betungande. Jag föreställer mig också, att det för arbetaren skall kännas angenämt att få erlägga en skatt direkt till staten. Han känner derigenom sin ställning såsom samhällsmedlem bättre, än han annars skulle göra det.

Ifrågasatt borttagande af den personliga sjukvårdsafgiften.
(Forts.)

På denna grund yrkar jag att Kammaren behagade bifalla Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes, enligt de der under framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande betänkande hemställt och sedan på afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen, hvarefter propositionen på bifall till Utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 28 sistlidne Februari och den 4 innevarande Mars bordlagda Ut-låtande N:o 4, i anledning af Herr Rääfs motion angående tillägg till jagstadsagan.

Förbud att vid bloss eller lykter skjuta tjäder.

Herr Rääf: Ehuru jag naturligtvis icke kunde förutsätta, att ett förslag af så obetydlig vikt skulle med något allmännare intresse omfattas, hade jag dock hoppats, att åtminstone någon ledamot af Utskottet skulle känna till de af mig påpekade förhållanden och på grund deraf och af intresse för skyddande af ett af våra ädlaste villebråd lemnat mig sitt understöd. Då emellertid så icke varit förhållandet, tillåter jag mig icke att här göra något yrkande, men vill endast beträffande Utskottets motivering göra ett par anmärkningar.

Utskottet säger: "att dessa förbud städe hafva gällt all jagt å nämnda djur under en på förhand bestämd tid för att befordra dessas tillökning. Deremot hafva dylika förbud aldrig berört sättet för matnyttigt villebråds fällande. Äfven är nödigt påakta, att, der Kongl. Maj:t i jagstadsagan föreskrifvit förbud mot vissa sätt att utöfva jagt på, dessa beröra sådana jagtsätt, hvilka för menniskor eller husdjur kunna vara lifsfarliga eller eljest menliga". Jag ber då att få påpeka, att i gällande jagstadsaga meddelas förbud att jaga elg under skidlöpning. Detta kan väl icke hänföras till de sätt, som för menniskor och husdjur äro farliga. Likaledes förbjudes utsättande af finare giller, som icke heller äro i sådant afseende skadliga. I slutet af betänkandet talar Utskottet om ett

*Förbud att
vid bloss eller
lyktor skjuta
tjäder.
(Forts.)*

förödande jagtsätt, som snarare borde förbjudas, nemligen skjutandet af orre på lock. Såsom hvar och en, som något satt sig in i dessa förhållanden, måste erkänna, kan detta med afseende på förödelserna icke jemföras med tjäderskytte med bloss. Dessa tre skäl har jag ej kunnat gilla, utan ber att min afvikande mening jemte skälen dertill till protokollet få anföra.

Grefve Strömfelt: Då motionären sjelf icke gjorde något yrkande, torde det tillåtas en annan medlem af Kammaren att understödja syftet med hans motion och framställa yrkande på bifall till densamma. Jag får säga, att det förekommit mig högst egendomligt att se, huru litet Utskottets ledamöter måtte vara bevandrade i det ämne, öfver hvilket de här lemnat utlåtande. Utskottet jemför "skjutande af orre på lock" med "skytte af tjäder för bloss", och kallar dem båda förödande. Förhållandet är helt annorlunda. Först och främst är det ingalunda för orrjagt egendomligt att "skjuta på lock". Det är ett jagtsätt, som begagnas öfver hela landet om hösten, icke allenast för orre, utan äfven för tjäder och hjerpe, i all sådan skogsmark, der hönsbund icke kan användas, och i synnerhet i s. k. storskog, och, ehuru gammal jägare, vet jag icke *något annat sätt* att på sådan mark under denna tid af året göra sig till godo detta nyttiga villebråd. Vidare är denna jagt bevisligen icke jemförlig med den af motionären framhållna, hvad förödelserna beträffar, och det är icke heller af sådan anledning, hvilket Utskottet förmenar, som jagtvänner någon gång uttalat sitt ogillande deraf, utan blott därför att den sker på ett sätt, som för känslan hos mängden är motbjudande. En orrkull ödes aldrig ut genom att skjuta på lock. Har den varit utsatt en eller annan gång för att lockas, svarar icke någon af kullen vidare, och dessutom är det endast en mycket kort tid af året, som man kan begagna detta jagtsätt, nemligen från den tillåtna tidens början, den 15 Augusti, till början af September. Sedan blifva ungarne utvuxna och derefter går icke längre fogeln på lock. Således kan detta sätt att skjuta fogel endast begagnas viss tid af året och är icke jemförligt med det af motionären framhållna.

Detta tillgår vanligen på så sätt, att bonddrängen om hösten, då solen går ned, står på något högt liggande ställe i skogen och hör efter hvar tjädern slår till. När han fått reda och tagit märke på denna trakt, går han hem och äter qvällsvard i godan ro. Sedan tager han några andra personer med sig till platsen, tänder bloss och fångslar dermed tjäderns uppmärksamhet så, att om han blott iakttaget den regeln att alltid skjuta den nedersta fogeln först, plockar han utan svårighet ned så många djur som finnas. Detta förödande fångstsätt är ett oskick, som bör stäffas. Tjädern är ett af de mest matnyttiga villebråd, som finnas i våra skogar, och förekommer dessutom relativt sparsamt. Det torde då vara skäl att icke underkänna värdet af ett försök att åt detta villebråd skaffa behöfligt skydd. Ett af jagstadsängens ända-

mål är utan tvifvel att vårda det vilda, så att det må tillväxa och icke utödas.

Motionären har begärt en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och jag kan icke fatta att en sådan skrifvelse skulle vara mindre befogad eller mindre grannlaga, då Riksdagen genom densamma hos Kongl. Maj:t anhåller att Kongl. Maj:t ville tillse, huru vida icke förbud mot ett verkligt utrottningskrig kunde i jagstadsagan inflyta. Jag yrkar bifall till motionen och afslag å Utskottets betänkande, hvilket yrkande jag hade hoppats att motionären sjelf skulle framställa.

*Förbud att
vid bloss eller
lyktor skjuta
tjäder.
(Forts.)*

Herr Carlheim-Gyllensköld, Theodor: Med anledning af den siste talarens yttrande, att jagten af orre på lock icke skulle vara förödande, tager jag mig friheten bestrida rigtigheten häraf, då det tvärt om genom åtskilligas erfarenhet är styrkt, att den är särdeles förödande, och att just hela kullar dermed kunna bortplockas. Kan hända förhållandet är annorlunda i större skogs-trakter, derför att detta sätt der misslyckas, men att det är förödande, framgår deraf, att, om en hel kull borttages, såsom det sker på moar vid skjutande på lock, äfven möjligheten till ortstammens förökande är undanröjd. Då man vet att hönkycklingarne skola blifva 3 å 4 år gamla, innan de ligga ut kull, så går denna tillökning alltid långsamt.

Hvad beträffar sjelfva motionen, får jag, i motsats till den siste stränge talaren, yrka bifall till Utskottets hemställan. Jag gör det utom af andra skäl på den grund, att efter mitt förmenande Riksdagen bör så mycket som möjligt undvika att besvåra Kongl. Maj:t med underdåniga framställningar i andra ekonomiska ärenden än sådana, som angå landet i dess helhet. Det är för Utskottet bevisadt, att tjäderskytte vid bloss icke utöfvas i stora trakter af landet, och jag hemställer då, om det kan vara skäl att i praktiken utföra motionärens till syftet välvilliga förslag på ett sätt, som enligt Utskottets mening icke är fullt lämpligt. Utskottet har dessutom påpekat, att för jagtvännerna det åsyftade ändamålet i större eller mindre kretsar kan vinnas på annat sätt än genom att vända sig till Riksdagen. Jag tror, att om man anlitar detta sätt, äro de myndigheter och korporationer så många, som kunna göra framställning i ämnet till Kongl. Maj:t, så att för den ort, der ett dylikt skydd är af behofvet påkalladt, icke skall blifva någon svårighet att få det till stånd.

På dessa grunder får jag anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Stjernspetz: Som ledamot af det Tillfälliga Utskott, som behandlat föreliggande fråga, ber jag få yttra några ord.

För att kunna understödja denna motion, måste man väl först göra klart för sig, huru vida verkligen tillgången på det ifrågasvarande villebrådet minskats i vårt land eller icke, ty endast deraf kan behofvet att på något sätt skydda villebrådet framstå. Motionären har emellertid icke påstått något sådant. Den dagliga

*Förbud att
vid bloss eller
lyktor skjuta
tjäder.*
(Forts.)

erfarenheten öfver hela landet och rapporter från jägeribetjeningen gifva tvärt om till känna, att vårt förnämsta villebråd, såsom elg, tjäder och rådjur, på senare tider icke obetydligt ökats. Hvad tjäder specielt angår, veta vi att på trakter, der den icke funnits på 20, 30 år, börjar den återkomma. Då således något verkligt behof icke kunnat framhållas och icke heller anförts som skäl för den föreslagna åtgärden, anser jag detta ensamt tillräckligt för att afslå motionen.

Men äiven om man blott på grund af *personliga tycken* skulle vilja ändra jagtlagarne, vore den af motionären anvisade vägen bestämdt icke den rätta. Statens lagstiftning på detta område har hittills gått ut på att *inskränka tiden* för jagtens bedrivande, hvilket visat sig vara ett säkert och verksamt medel för att öka tillgången på vildt, såsom t. ex. förhållandet med moripan utvisar.

Men nu säger man, att denna jagt skulle vara för känslan motbjudande. Det måtte då vara för jägarekänslan, i det man icke får jaga och plåga djuret en längre tid, innan man faller det. Ty denna jagt med bloss är just sådan som Grefve Strömfelt nyss nämde: en bonddräng kan gå ut en qvällsstund och möjligen taga reda på, hvar tjädern slår till — det var väl det, som ej tilltalade Grefve Strömfelt, att detta kan ske utan tillhjälp af en väl dresserad raphönshund eller något annat dyrbarare sätt — och sålunda kan den mindre jordbrukaren göra sig till godo det villebråd, som finnes på hans egen jagtmark. Man ser tydligen, att Grefve Strömfelt helst såge att dessa mindre väl försedda jägare icke kunde fälla villebrådet, utan lemnade det till dem, som hade bättre redskap samt också mer nöje uti att på ett plågsamt sätt fälla det. Men jag får här vid lag fästa Grefve Strömfelts uppmärksamhet på, att han derigenom kunde komma i kollision med djurskydds-föreningen.

För öfrigt vill jag säga, att jagten med bloss icke är så orimligt lätt som Grefve Strömfelt föreställer sig, minst i de stora skogar, der tjädern mest uppehåller sig. Det är icke så lätt att om qvällen, då man på långt håll hört hvar han slår till, taga reda på hvar han fins, och man måste veta trädet, der han sitter.

Då sålunda den i motionen föreslagna åtgärden icke är af behofvet påkallad, och då detta sätt att göra sig till godo det villebråd, som finnes på egarens jagtmark, är ett af de enklaste, minst plågsamma och lämpligaste, förstår jag icke, hvarför man skulle lagstifta derutinnan. Hvad elgen beträffar, är det en betydlig skilnad här vid lag. De vintrar, då det faller mycken snö, vore han alldeles till spillo gifven, om han fick jagas på skidor. På det sättet skulle han inom kort vara alldeles utrotad, och han har också på åtskilliga ställen blifvit det. Talande skäl hafva sålunda funnits för att förbjuda detta jagtsätt. Huru vida detta förbud verkligen kan rättfärdigas inför de grundsatser, på hvilka vår lagstiftning i allmänhet är byggd, det torde vara ovisst. Det är ett starkt ingrepp i jagträtten, som väl också är en *eganderätt*. Jag anser, att en lagstiftare går väl långt, när han åstadkommer ett sådant förbud, och jag tror icke att man bör följa detta exempel

och ytterligare taga ett steg i samma riktning och sålunda utsträcka dylik lagstiftning till annat villebråd. Ty, mine herrar! man ginge då tillbaka till medeltiden. Motionen är också icke något annat än en gengångare från länge sedan förflutna tider, och jag tviflar på, att denna Kammare skall kunna antaga en så reaktionär lag. På dessa grunder får jag anhålla om bifall till Utskottets förslag.

*Förbud att
vid bloss eller
lykter skjuta
tjäder.
(Forts.)*

Grefve Strömfelt: Hvad först den ärade talaren och utskottsledamoten beträffar, anmärkte han, att om man skall besvara Kongl. Maj:t med en skrifvelse, bör det vara i en fråga, som bevisligen rör hela landet, men att den nu föreslagna åtgärden skulle endast röra en del deraf. Jag tror att det är just i denna "bevisning", som så väl han som Utskottet brustit, och man torde vara skyldig ådagalägga sådan, innan man drager bestämda slutsatser. Frågan gäller *hela* landet, ty tjäderskytte vid bloss begagnas lika mycket i Norrland som i södra och mellersta delarne af Sverige; det begagnas öfver allt, der det finnes stora skogar. Således är det anförda icke något skäl, som bör hindra Kammaren att fatta beslut i öfverensstämmelse med motionärens förslag.

Hvad den siste ärade talaren beträffar, skulle det förvåna mig, om jag talat så sakta, att han ej kunnat höra och uppfatta mina ord. Hvad jag sagt är, att tjäderskytte för bloss är ett af de mest *förödande* jagtsätt, ty man kan lätt skjuta ned en hel kull. Om något för känslan upprörande deri har jag icke talat ett enda ord. Hvad djurskyddsföreningen och annat dylikt, hvarmed talaren trakterat oss, har med saken att göra, kan jag icke begripa.

På tal om orrjagten deremot nämnde jag, att åtskilliga jagtvänner hafva afsky för att skjuta orre "på lock", icke därför att det skulle vara ett så förödande jagtsätt, utan därför att de tycka det vara för känslan motbjudande att, sedan man stött och sprängt en orrkull, efterhärma ungens läte, locka till sig hönan och fälla henne samt derefter upprepa samma tillvägagående med ungarne. Det är det jag sagt. Jag har aldrig talat om något för känslan upprörande i tjäderskytte för bloss. Tvärtom är detta skytte icke möjligt, utan att man skjuter *rätt*, så att tjädern dör på fläcken.

Jag fortfar i mitt yrkande om bifall till motionen och afslag på Utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen, samt förklarade, efter att hafva förnyat propositionen på bifall till Utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

*Förbud att
vid bloss eller
lykter skjuta
tjäder.
(Forts.)*

Den, som bifaller Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Omröstning företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—42;

Nej—43.

Jemlikt stadgandet i 3 mom. af 63 paragrafen i Riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Medkammaren.

*Angående
rättigheten
till bete på
ohägnad
skogsmark.*

Föredrogos å nyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 28 nästlidne Februari och den 4 innevarande Mars bordlagda Utlåtande N:o 5, i anledning af väckt motion om aflåtande till Kongl. Maj:t af skrifvelse i fråga om inskränkning af rättigheten att låta nötboskap beta på ohägnad skogsmark, som anses vara till gemensamt mulbete upplåten.

Herr Nyström: Då den ifrågasatta inskränkningen af betesrätten efter mitt förmenande svårligen synes kunna genomföras med någon utsigt till fördel för åtminstone norra hälften af Sverige, är jag tvungen att yttra några ord till försvar för min åsigt. Såsom Utskottets betänkande utvisar, väcktes år 1874 en motion om införande af bestämmelser i stängselstadgan derom, att undantag skulle göras angående betesrätten på mark, som i ty fall är gemensam. Detta undantag skulle gälla nötboskap. Riksdagen beslöt dock att aflåta en skrifvelse, som endast afsåg får och getter. Beslutet gick då till landstingens hörande öfver den underdåniga framställningen, och af alla landstingen var det 19, som gingo in på förbudet mot betande af getter, medan endast 6 gingo in på förbudet i dess helhet, och 8, som yrkade på dess inskränkning till vissa delar af sommaren. Kongl. Maj:t utfärdade då den 28 Januari 1876 en förordning, i mer eller mindre mån inskränkande betesrätten i 19 län. Nu är att märka, att bland dessa saknas 3 norrländska län, och att Norrbottens län, som endast ingick på inskränkning för getter, aldrig efterföljt detta förbud. Således är det mer än halfva Sveriges område, der man icke gått in på någon inskränkning för getter eller åtminstone icke ansett sig hafva någon fördel deraf. Nu skulle vi gå till Kongl. Maj:t med en ny

framställning om att åtta år efter det den förra förordningen antogs införa inskränkningar med afseende på nötboskap. Det tror jag vore utan något ändamål, och förslaget kan aldrig komma att antagas af något landsting i de nordliga länen. Orsaken dertill är, ibland annat, såsom också Riksdagen 1874 antog, att ändamålet skulle föranleda mycket ökad stängselskyldighet och åstadkomma förödelse i skogen i vida högre grad än en oförhindrad betesrätt, derigenom att man blefve tvungen att hålla stängsel omkring de i allmänhet mycket långa skiftena. Den andra orsaken är, att betesrätten icke skulle kunna utöfvas på de flesta ställen i Norrland, då skiftena ligga om hvarandra öfver allt. Då ofta inträffar, att mindre hemmansegare hafva 2 å 3 spridda skiften hvardera, och de icke hafva råd att bekosta vallning, så måste betet vara gemensamt.

Jag anser därför, att, då dessa förhållanden äro rådande i Norrland och troligen äfven i allmänhet i södra orterna, detta förslag om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t icke för närvarande torde böra bifallas, utan yrkar jag afslag.

Herr Stjernspetz: Jag vill fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att den skada, som nötboskapen kan göra på den unga växande skogen, är högst betydlig. Det är väl känt att, då nötboskapen utsläppes i skogen under den tid, då furuplantornas skott skjuta fram, hvilket i mellersta Sverige inträffar omkring medlet af Juni månad, beta kreaturen gerna af dessa skott, hvarigenom skogens återväxt i högst betydlig grad hindras.

Af egen erfarenhet har jag äfven funnit och kan intyga, att det dröjer ända till 30 å 40 år, innan skogsplantorna i dylika fall åter vuxit fullt upp; men icke nog dermed, skogsplantorna blifva dessutom glesa, krokiga och taga lätt röta i framtiden. Detta är icke någon obetydlig ty, om vi besinna, att skogsafverkningen i mellersta Sverige vanligen sker med åttio å hundra års långa återväxttider, så uppkommer en minskning i skogens afkastning af allra minst en tredjedel eller ungefär 30 procent. Då skogen intager ett så viktigt rum för vår jernhandtering, våra sågverk och vår export på utlandet, bör man finna, att det här icke är fråga om en så obetydlig sak.

Jag vill äfven fästa uppmärksamheten på, att man mycket sträfvat för att ålägga skogsegarne att åter plantera efter skedd afverkning. Inom Riksdagen hafva många förslag framstälts i denna rigtning, och det föreligger äfven vid innevarande riksdag en sådan motion (N:o 73 inom Andra Kammaren). Men är det väl rimligt att stifta en sådan lag, då jag har en annan lag, som alldeles upphäfver verkningarne af den, i det den uppläter samma skogsmark till sköfving af min grannes kreatur. Jag har också erfarenhet i detta hänseende och har planterat skog flera år å rad på ett och samma fall, men icke fått se en planta, hvarför jag måst öfvergifva försöket, så länge en mängd kreatur der hållit till. Att skadan både för den enskilde och staten för framtiden är betydlig, torde häraf böra framgå.

Angående rättigheten till bete på ohägnad skogsmark.
(Forts.)

Angående
rättigheten
till bete på
ohägnad
skogsmark.
(Forts.)

En annan fråga är, om någon kan hafva skada af en sådan inskränkning i betesrätten, som jag ifrågasatt. Utan afseende härpå torde skogens egare i främsta rummet böra kunna hafva anspråk på skydd för sin skogsmark och för det arbete, han nedlägger å densamma. Men äfven de, som tillgodogöra sig skogsbetena, komma att hafva nytta af en dylik inskränkning. Vid alla rationella jordbruk böra nemligen kreaturen väl fodras. Godt bete finnes icke tidigt om våren, allra minst å skogsmark. Om man därför hindrar det tidiga betandet å skogsmark, blir betet betydligt rikare den öfriga delen af sommaren och således värdefullt för kreaturen. Som det nu går till, är förhållandet ett helt annat. Nu kappas man om hvem, som först skall få beta bort de små efter snösmältningen uppspirande grässtråna, och det blir *aldrig* något godt bete, ty gräset får icke tid att rota sig. Af detta skäl är det i de betandes eget intresse, att skogsmarken fredas till närmare midten af sommaren. Ännu ett annat skäl finnes, och det är, att om man *nu* vill skydda sin skogsmark, måste man utestänga sin grannes kreatur helt och hållet, hvilket man visserligen eger rätt till. Men då skulle äfven de små jordbrukarne mista fördelarne af detta skogsbete, på samma gång skogsegaren finge vidkännas onödiga kostnader för stängslens uppförande. Om nu denna lag ginge igenom, så finnes det icke något skäl för egarne att inhägnat sina skogsmarker. De stängsel, som redan finnas, kunde mycket väl till och med få ruttna ned eller borttagas, i fall betesrätten inskränktes tills efter det årsskotten nått sin utveckling. Det är erkänt af våra skogstjenstemän och bekräftas äfven af erfarenheten, att en skogsmark, som betas *sedan* årsskotten vuxit upp, har verklig fördel deraf. Gräset blir af kreaturen afbetadt, och derigenom kunna fröen sedan på vintern rota sig och bidra till en tätare återväxt. Detta är erkänt af de flesta skogsegare. Nötboskapen skadar då icke de små plantorna, ty de innehålla ganska snart så mycket terpentin och kåda, att de icke blifva begärliga, hvaremot de under de dagar, då de skjuta upp, äro mycket smakliga.

Hvad den siste ärade talaren beträffar, så har han alltid mycket varmt förordat Norrlands intressen. Detta vill jag icke förtänka honom, men att det skulle gå så långt, att han vill hindra det öfriga landet från att stiffta för sig nyttiga lagar, *det* trodde jag verkligen icke, och derom kan jag icke vara med. För öfrigt vill jag fästa Herr Nyströms uppmärksamhet derpå, att, såsom förslaget nu föreligger, det icke behöfver blifva någon ändring i de trakter af vårt land, der dess fördelar icke inses eller icke äro af behofvet påkallade. Jag medgifver, att förhållandena kunna vara så i Norrland, att skadan der må hända kan vara obetydlig, och att det på det stora hela icke synes om kreaturen der beta å skogsmarken hela året, om så skulle vara, men i fråga om den öfriga delen af riket, skulle jag hoppas och tro, att Kammaren icke därför afslår en fråga sådan som denna, hvilken icke är annat än en utveckling af hvad som för åtta å nio år sedan beslutits.

Jag anhåller på grund häraf om bifall till Utskottets föreliggande förslag.

*Angående
rättigheten
till bete på
ohägnad
skogsmark.
(Forts.)*

Grefve Strömfelt: Som jag icke tror, att den ärade motionären har något synnerligen emot, om han får opposition, skall jag bedja att äfven få säga ett par ord. Han vill genom denna skrifvelse åstadkomma ett ingrepp af ganska allvarsam beskaffenhet i den enskilda egande- och bestämmande rätten. När jag först läste hans motion och sedan Utskottets utlåtande, insåg jag icke genast hvarom frågan var. Jag trodde, att han möjligen menade kronoparkerna, men dessas skötsel handhafves ju af skogsbetjening. Sedan trodde jag han menade häradsallmanningarna, men för dem finnas ju allmänningsstyrelser, som bestämma huru många kreatur, som, med hänsyn till skogsåterväxten, få beta der. Nu har jag emellertid kommit på det klara med hvad han menat, och det måtte vara sådan gemensam utmark, der tre, fyra eller fem åbor förenat sig om att, i stället för att instänga hvar sin del, nyttja den till gemensamt bete. Då frågar jag, mine herrar, är det icke ett våldsamt ingrepp i de enskildes rätt att vilja lagstifta för dessa åbor och antingen inskränka tiden för betesrätten eller bestämma ett visst antal djur, som på en gång få beta der; hvilketdera motionären afser, har han icke anförtrott läsaren.

Jag ber vidare få påpeka ett annat förhållande. Jag bor i en skogstrakt och vet af erfarenhet att, om kreaturen icke få komma ut, när det så kallade nylöpet börjar, utan afstängas från skogsmarken till dess gräset börjar växa upp och visar benägenhet att gå i ax, så taga kreaturen och förstöra de nya skogsplantorna och årsskotten hellre än de afbeta gräset, men komma de tidigare ut, är det ingen fara, att de icke först söka nylöpet, innan de röra skogen. Ehuru visserligen förhållandet kan vara olika på olika trakter, skall jag likväl bedja att här få upprepa en sak, som jag förut på detta rum omtalat. Såsom revisor i en allmänningstyrelse gjorde jag hemställa derom, att bete skulle få ega rum på allmanningen, emedan skogens återväxt förstördes genom att gräset icke afbetades, hvilket allmänningstyrelsen hade förhindrat. När utsedde deputerade reste förbi min gård, voro de fullt beslutne att afslå min framställning, men när de kommo in i hagen närmast intill, förvånade de sig öfver skogens återväxt och frågade: "Här betas väl aldrig?" "Jo!" svarades det, "i många år hafva här 100 kor och omkring 20 hästar betat". När de kommo till allmanningen frågade de, hvar skogsåterväxten var. "Ja!" svarade dem skogvaktaren, "den går klenst här, ty gräset är alldeles för långt och förqväfver plantorna". Det är därför farligt att göra inskränkningar i nu bestående förhållanden, dels derför att man icke bör ingripa i den enskildes bestämmanderätt, hvilken så mycket som möjligt bör hållas i helgd, och dels emedan man lätt kan skjuta öfver målet och genom oiämpliga bestämmelser just bidraga till det, motionären vill förekomma. Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Angående
rättigheten
till bete på
ohägnad
skogsmark.
(Forts.)

Herr Stjernspetz: Det var en ganska märkvärdig uppfattning, att detta förslag skulle göra ingrepp i den enskilda eganderätten. Det måtte väl vara alldeles tvärt om. Om jag har en skogsmark eller en skog, och andra släppa in sina kreatur på mitt område, så måtte väl just *det* vara ett ingrepp i eganderätten. Så har det åtminstone ansetts, hvarför allmänna meningen gått i en sådan riktning, att man rent af velat *fordra* stängsel mellan egorna; det är just för att slippa vidtaga dylika stängselåtgärder, som man i stället velat något inskränka betesrätten. Har det skett något ingrepp i eganderätten derigenom, så vill jag erinra, att Riksdagen, Kongl. Maj:t och landstingen vidtagit enahanda anordningar i afseende å får och getter, som här föreslås beträffande nötboskap.

Grefve Strömfelt nämnde äfven att, genom den nu ifrågasatta bestämmelsen, tre eller fyra åbor skulle vara förhindrade att tillsammans låta beta sin skogsmark; men jag ber få fästa uppmärksamheten på, att de visst icke äro det, ty, om de vilja komma öfverens derom, så kan det icke hindras dem, emedan det dertill fordrades en åklagare, någon som sade sig hafva skada deraf. I annat fall kunna de beta sin skog så mycket de vilja. Här är endast fråga om dem, som *icke* vilja hafva sin egen skogsmark sköflad af *andras* kreatur. Grefve Strömfelt talade om, att betning å skogsmark är nyttig för skogsåterväxten. Det framhöll äfven jag — blott betningen icke sker tidigt på våren, ty att den *då* är skadlig det visar erfarenheten, och jag skulle kunna visa Grefve Strömfelt huru det ser ut å en skogsmark, som på det sättet afbetats. Om det åter icke betas å skogsmarken fram på sommaren, så erkänner jag att skogen växer illa. Som emellertid alla de skäl, Grefve Strömfelt anfört, icke hafva det ringaste värde i afseende på denna fråga, så anhåller jag fortfarande om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde Herr Grefven och Talmannen, enligt de derunder framställda yrkandena, propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i föredragande utlåtande föreslagit och vidare på afslag derå, samt förklarade, efter att hafva upprepat propositionen på bifall till Utskottets förslag, sig anse denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Nyström* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut, sedan jemväl den förseglade sedeln öppnats, befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja 46;

Nej 47.

Föredrogs å nyo och biföllos Lag-Utskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda Utlåtanden:

N:o 13, i anledning af väckt motion om upphörande af klockares breffbäringsskyldighet; och

N:o 14, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande strömrrensning.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 4 och 6 innevarande Mars bordlagda Utlåtande N:o 15, i anledning af väckt motion om upphörande af särskildt straff för fylleri å allmänt ställe.

*Ifrågasatt
borttagande
af straff för
fylleri å all-
mänt ställe.*

Herr Mankell: I afseende på detta utlåtande skall jag icke tillåta mig något yrkande, ja icke ens en granskning af Utskottets afstyrkande motivering. Anledningen hvarföre jag har väckt denna motion är densamma, som har föranledt mig att väcka de öfriga motionerna vid denna riksdag, nemligen medkänsla med de obemedlade klassernas i många hänseenden betryckta och svåra ställning. Jag anser det vara icke allenast obehöfligt utan äfven hårdt, att det skall finnas ett särskildt straff för den förargelse, som kan åstadkommas genom fylleri på offentligt ställe, då det äfven fins ett straff för den förargelse, som anses utgöra ett "fridsbrott". Jag tror att erfarenheten har utvisat, att detta straff icke i någon nämnvärd mån, ja kanske icke alls, har befrämjat nykterheten. Jag hade förmodat att tiden nu vore inne äfven för oss att antaga den mildare lagstiftning, som på många ställen i utlandet har gjort sig gällande, utan fara för upprätthållandet af samhällslugnet. Hvad som i synnerhet har upprört mig är den olikhet inför lagen, som måste uppstå i straffets tillämpning, derigenom att den bemedlade med en för honom obetydlig penningssumma kan försona en förseelse, hvarför den obemedlade får plikta med en för honom ganska känbar summa eller fängelse, äfvensom deruti, att detta straff hufvudsakligen måste komma att tillämpas på städernas arbetare, då på landsbygden den arbetande klassen af brist på tillräcklig polisstyrka i allmänhet går fri från straffet. Äfven har jag upprörts af den bristande urskilning, för att begagna ett lindrigt uttryck, hvarmed ordningens upprätthållare här i Stockholm tillämpat straffet, hvartill jag sjelf har varit åsyna vittne. Det har nemligen icke varit sällsynt och torde vara all-

*Ifrågasatt
borttagande
af straff för
fylleri å all-
mänt ställe.
(Forts.)*

mänt bekant, att mången fattig stackare, som lugnt gått sin väg framåt, men visat "sådana åtbörder eller sådan oredig sinnesförfattning", hvarom lagrummet talar, onödigtvis antastats. Men icke nog med detta, utan detta antastande har föranlett en mängd andra brott mot ordningen, hvilka hvar för sig föranlett svårstraff-påföljd, såsom oljud, slagsmål och motstånd mot polisbetjening under tjensteutföningen o. s. v., hvilket allt kunnat undvikas, om ej det tvetydiga lagrummet förefunnits.

Man har fäst min uppmärksamhet vid ett förbiseende i motionen, nemligen att böterna icke tillfalla polisbetjeningen, utan staten, och detta måste jag erkänna. Men jag skall dock be att få anmärka, att, om jag icke allt för mycket misstager mig, åtminstone en del af böterna här i Stockholm tillfaller polisbetjeningens pensionskassa. Och dessutom kan jag försäkra, att den allmänna tron i Stockholm är, att böterna tillfalla polisbetjeningen, hvarför den är så angelägen om straffets tillämpning. Den omständigheten att man nyligen upptäckt, att polisbetjeningen på vaktkontoren uppburit och för egen räkning behållit böterna, har icke varit egnad att skingra denna villfarelse.

Lag-Utskottet har försökt motivera en bestämd åtskilnad mellan den förargelse, som skulle åstadkommas genom fylleri å allmänt ställe såsom *sedlighetsbrott*, och den förargelse, som skulle åstadkommas såsom *fridsbrott*, samt deraf slutit sig till nödvändigheten af de olika straffens bibehållande. Mig synes denna skilnad något hårfin; men då så lagkunnige och förfarne män som de, hvilka sitta i Lag-Utskottet, förklara att en sådan skilnad förefinnes, måste man, tills vidare åtminstone, böja sig för denna auktoritet.

Mine herrar, klagan öfver denna straffbestämmelses tillvaro och tillämpning har hos de obemedlade klasserna varit så långvarig och allmän, att jag verkligen trodde tiden nu vara inne att upptaga en fråga, som hvilat i många år. Jag förutsåg visserligen, att den möjligen nu skulle falla; men någon gång måste vara den första; och det är blott genom att upprepade gånger påyrka en reform, som man slutligen kan lyckas genomdrifva densamma. I någon mån torde det ogynsamma mottagande, som min motion rönt, kunna tillskrifvas det något öfverdrifna nykterhetssträfvande, som på senare tiden gjort sig gällande och som föranlett, att man ej allenast icke är nöjd med de tvångslagar, som redan förefinnas till nykterhetens befrämjande, utan äfven vill skärpa dem. Jag vågar uttrycka den förhoppningen, att denna konjunktur skall vara öfvergående, och att den tid snart skall inträffa, då den nu ifrågasatta reformen har bättre utsigt till framgång än för närvarande.

Herr Bergström: Den ärade motionären inledde sitt föredrag med ett löfte att icke inlåta sig på någon granskning af de motiv, Lag-Utskottet anført till stöd för sitt tillstyrkande, att Riksdagen icke måtte bifalla motionen. Icke desto mindre gjorde han en liten utflykt på granskningens område, i det han nemligen företog sig att bestrida rigtigheten af det resonnement, som Lag-

Utskottet fört med afseende på den uppenbara skilnad, som eger rum mellan förargelse, på allmänt ställe som åstadkommes genom fylleri, och den förargelse, på sådant ställe som på annat sätt åstadkommes, och för hvilken Strafflagen i 11 kap., som handlar om "fridsbrott", bestämmer ansvar.

Han lät dock, såsom Kammaren hörde, slutligen bero vid den af Lag-Utskottet uppdragna åtskilnaden, och deruti gjorde han mycket rätt.

De motiv, som hafva föranlett honom att väcka motionen, har Kammaren nu fått höra, och de måste ju rubriceras såsom mycket aktningvärdas. Men han har likväl i sin motivering tillåtit sig felaktiga uppgifter och derpå grundat obehöriga beskyllningar. Han säger nemligen: "Så länge ordningens upprätthållare erhålla andel i böterna, måste deruti för dem ligga en svår frestelse att vid bevisningen om förseelsens tillvaro dagtinga med sina samveten, särdeles när man erinrar sig den lösa och tvetydiga bevisningsgrund, som kan erhållas genom uttrycken om "åtbörder och sinnesförfattning". Mig synes, att den, som vill föreslå en ändring i gällande lag och i ett så viktigt ämne som förevarande, borde göra sig mera hemmastadd med dithörande lagbestämmelser. Om motionären varit lifvad af en sådan afsigt, borde han hafva kommit under fund med, att alla böter enligt allmänna strafflagen gå till kronan. Jag kan icke finna, att han är berättigad att söka en ursäkt för sitt misstag deruti, att det är en allmän tro här i Stockholm, att böterna tillfalla polisen. Dessutom frambar han en ny beskyllning, då han sade, att dessa böter gå till polisbetjeningens pensionskassa.

Hans anmärkning, att böterna vore ett olämpligt straff, för ifrågavarande förseelse, synes mig icke innebära något som kan hafva inflytande på frågan. Det är visserligen sant, att i allmänhet böter drabba hårdare de fattige än de rike, hvarför man också varit betänkt på att bestämma böterna icke till vissa belopp, utan till en viss grad af den felandes inkomst; men icke är detta något argument för att särskildt borttaga ansvaret för fylleri.

Vidare har motionären besynnerliga åsichter om statens verksamhet, när det gäller att lagstifta inom det kriminella området. Han påstår, att "statens förnämsta uppgift är att i lika mån för alla dess medlemmar befrämja säkerheten till person och egendom, på det de ostördt må hängiiva sig åt sin materiella och intellektuella utveckling. Går staten längre i sitt förmynderskap, löper den städse fara att å sin sida göra ett intrång på samhällsmedlemmarnes frihet och sjelfbestämmerätt, som föranleder orättvisor och hindrar den fria utvecklingen". Han hyllar således här den allmänt kända åsigten om statens uteslutande uppgift att vara en rättsanstalt. Alla andra stora och viktiga uppgifter, som staten har, utdömer han härigenom. Han säger på ett annat ställe: "staten eger ingen rättighet till preventiv lagstiftning för möjligen inträffande brott". Huru skulle då staten kunna vara berättigad att lagstifta mot alla farliga handlingar, hvilka i sig icke innebära någon rättskränkning? Huru skulle en lagstiftning mot t. ex.

*Ifrågasatt
borttagande
af straff för
fylleri å all-
mänt ställe.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
bottagande
af straff för
fylleri å all-
mänt ställe.
(Forts.)*

lösdrifveri kunna tänkas? Motionären svärmar för en absolut likhet; men denna är alldeles omöjlig att realisera. Hvem kan hjälpa, att den rike lättare kan försona ett endast med bötesansvar belagdtt brott, än den fattige? Icke är detta någon anledning att ändra en lagstiftning, hvilken ännu har stöd i svenska folkets allmänna medvetande. Motionären borde enligt mitt förmenande hafva betänkt sig bättre, innan han framkom med denna motion, ty den är föga begrundad.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Mankell: Man måste medgifva, att Lag-Utskottets ordförande är bra ömtålig om Lag-Utskottets värdighet, då han icke är nöjd med att en motionär icke gör något yrkande och icke ingår i någon granskning af Utskottets betänkande, hvartill anledning visserligen skulle kunna förefinnas. Att mina och hans åsigt om samhällets ändamål och statens straffrätt icke äro öfverensstämmande, det kan väl hända; men dermed är icke sagdt, att *mina* äro de absolut origtiga.

Slutligen ber jag få tillägga några ord om en sak, som Utskottet har tillvitat mig, men som icke eger någon grund, nemligen att jag skulle hafva önskat upphäfva straffet för fylleri äfven för prestmän och kronans embets- och tjenstemän under tjensteförrättning. Jag försäkrar, att det icke har varit min mening, att 1841 års förordning om fylleri skulle på det sättet tillämpas. Detta tog jag vid motionens nedskrifvande för så gifvet, att jag icke ansåg mig behöfva särskildt derom utlåta mig, hvilket, för händelse att dylika misstydingar ständigt måst befaras, då äfven varit behöfvt i många andra fall.

Herr Bergström: Den ärade motionären har förmenat, att Lag-Utskottets ordförande i denna fråga ådagalagt en stor ömtålighet. Det kan jag icke medgifva. Jag undrar, om motionären skulle hafva funnit sig mera belåten, derest jag med tystnadens vältalighet bemött hans anmärkningar mot Lag-Utskottets betänkande. Troligen icke. Enligt mitt förmenande, är det ingenting, som utmärker en högre grad af missaktning, än att man tiger och låter obemärkt passera hvad en opinerande talare yttrar. Då för öfrigt motionären icke hållit sitt löfte att ej inlåta sig på granskning af Lag-Utskottets motiv, utan underkänt dem, så var det ju helt naturligt, att jag, som är öfvertygad om sanningen af dessa motiv, skulle uppträda till försvar för desamma. Jag har icke något att tillägga i denna sak och skall icke heller vidare bemöta den ärade motionären, eftersom han synes helst önska, att man icke gendrifver hans yttranden.

Herr Mankell: Jag ber att ännu en gång få anmärka, att jag icke på något sätt ingått uti granskning af Lag-Utskottets betänkande och således verkligen hållit mitt ord; ty uttrycket, att skilnaden mellan den ena eller andra straffarten måste anses *härfin*, måtte väl icke innebära någon granskning, ej heller det

yttrandet, att jag böjde mig för Lag-Utskottets auktoritet. Jag tror mig således hafva haft rätt att anse Lag-Utskottets ordförande ådagalägga en något långt drifven ömtålighet.

*Ifrågasatt
borttagande
af straff för
fylleri å all-
mänt ställe.
(Forts.)*

Öfverläggningen angående förevarande utlåtande förklarades härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölls.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande klockan 7 e. m.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 16, i anledning af väckt motion om tillägg till 99 § Utsökningslagen.

Föredrogs å nyo Banko-Utskottets den 6 och 7 innevarande Mars bordlagda Utlåtande N:o 6, i fråga om användandet af Riksbankens vinst för år 1884.

*Användandet
af Riksban-
kens vinst för
år 1884.*

Herr Wallenberg: Vid det förhållande, att den önskvärda kompletteringen af Riksbankens grundfond kommer att ega rum och uppgå till 40 millioner kronor, kan jag icke hafva något emot, att Banko-Utskottet i denna viktiga fråga underkänt mitt förslag, att en million kronor skulle aflemnas till Riksgäldskontoret såsom bidrag till statsskuldens afbetalande. Ej heller tror jag, att Kongl. Maj:ts rådgifvare skola fästa sig vid nedsättningen från 1,300,000 till 1,200,000. Då den Kongl. framställningen var så anspråklös, torde man må hända nöja sig med dessa 1,200,000 att öfverlemnas till statsverket. Jag kan nu icke underlåta att begagna detta tillfälle att fästa Herr Talmannens uppmärksamhet på, huruledes under en följd af år bankovinsten, enligt boksluten från och med år 1863 till och med sistlidet år, gestaltat sig i förhållande till de olika grundfonderna och antalet utelöpande banksedlar. Detta framgår af följande tablå:

Riksbankens

	Grundfond.	Vinst.	Utelöpande banksedlar.
efter 1863 års bokslut	25,000,000	1,884,510	31,270,582
» 1864 » »		1,922,258	31,533,357
» 1865 » »		1,860,360	30,509,649
» 1866 » »		2,112,604	26,634,011
» 1867 » »		1,995,648	26,178,639
» 1868 » »		1,535,608	26,363,480

Användandet
af Riksban-
kens vinst för
år 1884.
(Forts.)

	Grundfond.	Vinst.	Utelöpande banksedlar.
efter 1869 års bokslut		1,642,931	26,877,379
» 1870 » »		1,351,328	29,309,340
» 1871 » »		1,424,215	31,278,787
» 1872 » »		1,523,862	45,261,825
» 1873 » »	25,000,000	2,411,657	44,725,617
» 1874 » »		2,501,535	40,565,966
» 1875 » »		2,602,827	36,178,218
» 1876 » »		1,820,692	30,079,116
» 1877 » »		2,743,465	26,948,707
» 1878 » »		2,622,833	26,902,617
» 1879 » »		2,371,086	31,586,609
» 1880 » »	30,000,000	2,518,178	39,403,726
» 1881 » »		3,261,723	37,798,325
» 1882 » »		2,637,606	37,380,310
» 1883 » »	35,000,000	2,631,747	35,668,473
» 1884 » »		2,527,386	37,992,776

Under de tre senare åren har således, då grundfonden var 35 millioner kronor, bankovinsten icke visat sig vara i uppgående, och då densamma är temligen tarflig, så hyser jag den förhoppningen, att detta må vara sista gången som Riksdagen kvarlemnar halfva bankovinsten i Riksbanken, utan i stället använder den till statens allmänna behof. Jag anhåller om bifall till Banko-Utskottets betänkande.

Öfverläggningen angående förevarande utlåtande ansågs härmed slutad, och utlåtandet godkändes.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 7 och 10 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 20, i anledning af väckta förslag dels om fortsättning af statens järnvägsbyggnader, dels om undersökningar i fråga om statsbanesystemets utvidgning och dels om beviljande af statslån till en enskild järnvägsanläggning.

Punkterna I och II.

Biföllos.

*Om anslag
till under-
sökningar för
norra stam-
banans
fortsättning.*

Punkten III.

Herr Nyström: Det må icke förundra någon att jag ber att få yttra några ord i denna fråga; den är allt för vigtig, om det än icke gäller mer än 30,000 kronor. Den är så vigtig, emedan det rör nära nog en tredjedel af hela Sverige och emedan det är fråga om huru vida denna tredjedels befolkning skall få någon för-

hoppning om att snart komma i åtnjutande af de välsignelsebringande kommunikationsmedel, som beredas genom jernvägarne. Vid förra riksdagen vågade jag väcka en motion om ett anslag af 50,000 kronor för undersökningar i och för norra stambanans fortsättning från Ångermanland till Luleå—Ofotens-banan vid Lueelf. Stats-Utskottet äfvensom Riksdagen afslog motionen, men tillkännagäfvade, att Kongl. Maj:t kunde hafva erforderliga medel att verkställa dylika undersökningar. Norrbottens läns senaste landsting, som icke har någon kassa att taga af och som, i fall det vill göra dessa undersökningar, är nödsakadt att göra en uttaxering, hvilken är så mycket mer tryckande, som det har ordnat sitt folkskoleväsende med öfver hundra småbarnsskolor och därför måste ärligen utgifva omkring tjugu tusen kronor, hvilka, till följd af senaste riksdags föreskrift att personliga afgifter ej finge uttagas, numera komma ensamt på bevillningen, hvarigenom ock Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sett sig föranlåten att vägra sanktion på landstingets beslut, till följd hvaraf icke något anslag är till finnandes för instundande år till dessa småbarnsskolor — detta landsting har ingått med en framställning till Kongl. Maj:t att få den återstående delen af norra stambanan undersökt.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har afstyrkt denna undersökning af tre skäl. Ett skäl var nemligen det, att det utländska bolaget för Ofoten—Luleå-banan har fått ett slags rättighet genom koncession den 8 December 1882 att inom 15 år anlägga bana till Haparanda med företrädesrätt framför andra svenska inbyggare, och att således detta utländska bolag skulle vara skyldigt att bestå undersökningen på denna sträcka af ungefär 15 mil. Det andra skälet var, att inga medel funnos för undersökningen tillgängliga; och i det 3:dje skälet antydes, att Norrbottens landsting ju sjelf kunde anslå de erforderliga medlen. När, såsom jag förut nämnt, landstinget har så svår tunga, att det icke kunnat anslå några medel, hade det bort kunna hoppas att af regeringen få beviljade de till undersökning erforderliga medlen. Men den dag, som i dag är, har frågan icke blifvit hos Kongl. Maj:t afgjord, oaktadt den inkom från landstinget i September månad, och oaktadt både Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet långt före detta hafva yttrat sig, af hvilka myndigheter Kongl. Maj:ts Befallningshafvande med all kraft tillstyrkt landstingets framställning. Det kunde möjligen hafva gått genom hopsamling att erhålla de erforderliga medlen för 10 miles undersökning, eller sträckan mellan Ofoten och Vesterbottens gräns, men det tillkom, att den undersökning, som Vesterbottens landsting har påkostat, blifvit alldeles oriktig och måste göras om till stor del eller den del, som ligger mellan Skellefteelf och Norrbottens gräns, ty banan har gjort en så stor krökning mot norr, att lokala och andra förhållanden inom Norrbotten omöjligen medgifva sådant. Detta är ett bevis på, huru oriktigt det är att undersöka en jernvägssträcka blott på vissa delar och icke genast leda undersökningarne ända fram till ändpunkten af banan. Det borde aldrig hänskjutas till kommunerna att bestå medel till jern-

Om anslag till undersökningar för norra stambanans fortsättning.
(Forts.)

Om anslag till undersökningar för norra stambanans fortsättning.
(Forts.)

vägsundersökningar, ty sådant förrycker banornas rätta sträckning; hvar och en vill hafva banan till sig, hvarigenom det, i stället för att blifva en stambana, blir en bana, som kröker sig på alla möjliga sätt. Sen blott, huru följden blef med Hybo—Jemtlands-banan i vissa trakter; den blef förryckt och lagd till rasmarker, der människor icke vilja eller kunna bo. I stället för att den nu undersökta bansträckningen norr om Sollefteå borde gå mera rakt på öfre Norrland, är den svängd allt för mycket nedåt kusten på vissa ställen och i norra delen af Vesterbottens län allt för mycket i nordlig riktning eller från kusten. Derfor ligger det vigt på, att, när man skall hafva en stambana, man undersöker sträckan i sin helhet först. Nu kunna vi icke vänta att få bidrag af Vesterbottens landsting, som redan offrat 20,000 kronor inom sitt län, utan vilja vi få banan undersökt till Luleelf, så måste vi sannolikt äfven bekosta en del undersökningar inom Vesterbottens län. Följden af allt detta är, att det fordras 30,000 kronor eller kanske icke så mycket för att få en fullständig undersökning.

Nu säger Utskottet — som synbarligen vill afågsna tanken på att sträcka ut banan från Ångermanelfven norrut, men den tanken tror jag är en öfvervunnen ståndpunkt och aldrig skall väl det vid det afgörande ögonblicket nästa år, så vidt jag rätt känner majoriteten i denna Kammare, komma i fråga, att den underlåter att tillstyrka och bifalla en sådan utsträckning — nu antyder Utskottet, säger jag, att det icke kan ingå i någon pröfning eller föreslå Riksdagen att uttala någon åsigt om banbyggandets fortsättning norr om Sollefteå. Men jag har aldrig begärt något sådant. Det är nu icke alls fråga om den saken. Nu är det endast fråga om att få en undersökning. Om vi sedan få statsunderstöd, motsvarande vår andel efter folkmängd i statsbanorna, och något bidrag, motsvarande indirekta förluster, så kunde vi kanske sjelfva reda oss med att verkställa denna banas anläggning, eller kunde vi må hända vända oss till utländingar och möjligen af dem få hjälp, eftersom det blifvit på modet; ty detta är en bana, som ovilkorligen kommer att bära sig bättre än många andra banor. Detta kan så mycket mera ock antagas, som banan icke på sju månader af året har någon konkurrens med sjökommunikationen och aldrig eller åtminstone icke på lång tid kommer att få någon konkurrens af någon i närheten gående bana och som reslusten är ganska stor samt handelsvaror och andra effekter skulle tagas efter banan.

Det andra skälet är, att Utskottet hänvisar och upplyser, att landsting och enskilde hafva bestått undersökningar för banan inom Vesternorrlands och Vesterbottens län. Ja, så har det skett, men man har haft vida större tillgångar i sina landstingskassor der; de hafva större inkomst af bränvin än Norrbottens län, och icke heller äro dessa begge län så långsträckta som Norrbottens, och dertill kommer slutligen, att man icke fullbordat dessa undersökningar, om de skola uppfylla ändamålet att hafva de olika linier undersökta, som påyrkats. Det är således efter min tanke Utskottets förmenande, att Norrbottens län väl kunde göra det-

samma som de andra begge länen och bekosta undersökningen. Af hvad jag förut antydt anser jag detta vara obilligt. Men lägger jag dertill, att intet af de södra och rikare länen i väsentligare mån hafva bidragit till undersökningar i och för stambanors byggande, så tyckes det mig vara den allra största orättvisa, om man fordrar, att detta aflägsna och på kommunikationer vanlottade län skall bestå undersökningskostnaderna. Det finnes icke heller någon skyldighet för Norrbottens län att göra, hvad Vesterbottens och Vesternorrlands län frivilligt gjort.

Om anslag till undersökningar för norra stambanans fortsättning.
(Forts.)

Utskottet säger i sitt tredje skäl, att "Kongl. Maj:t ej saknar medel att verkställa den omfattande och omsorgsfulla utredning, som är för denna frågas bedömande erforderlig och vid hvilken hänsynen till landets finansiella ställning intager ett viktigt rum".

Jag kan icke förstå, hvarför Utskottet här inblandar landets finansiella ställning. Sådant behöfs väl icke för ett anslag af 30,000 kronor, hvarom nu endast är fråga. När fråga sedan blir om anslag för stambanans fortsättande, då kan den finansiella delen böra tagas i öfvervägande, och herrarne hafva ju då i sin makt att skjuta upp den saken i 100 år.

Utskottet säger i denna slutmening äfven någonting, som det icke hade inskjutit i förra årets slutmening rörande denna fråga. Då var det icke tal om de finansiella förhållandena, men nu synes Utskottet stöda sig på den saken så mycket, att det sannolikt kommer att gifva regeringen större farhåga, än som i följd af förra årets riksdagsbeslut kunde hafva varit fallet. Ty just inblandningen af frågan om den finansiella ställningen häntyder på, att Utskottet ansett att man vid bifall till en undersökning skall så godt som hafva gifvit på hand något, hvarigenom man måste bifalla hela hufvudfrågan, hvilket ingalunda kan vara förhållandet.

Om civilministern eller någon annan i denna Kammare kunde upplysa mig, om vi hafva att vänta ett välvilligt tillmötesgående af regeringen i denna fråga, skulle jag genast nedlägga min talan. Men då regeringen icke har sagt hvarken ja eller nej, och då vi måste hafva undersökningen verkställd under instundande sommar för att nästa år, då frågan måste förekomma, visa, huru den hufvudsakliga sträckningen skulle blifva, hvilket ju erfordras för att Riksdagen skall kunna inlåta sig på att bedöma, om den vågar sig på detta större jernvägsföretag norr om Ångermanelfven eller icke, så anser jag det vara nödigt, att vi på något sätt här uttrycka vår tanke, vare sig genom att anslå det nu begärda eller genom att åtminstone utgöra en någorlunda stark minoritet vid tillstyrkandet af hvad jag i min motion har föreslagit.

Ja, mine herrar, på dessa skäl anser jag mig hafva tillräckligt grundat yrkandet om afslag på Utskottets framställning och bifall till min motion.

Men jag vill också i allmänhet säga några ord.

Med detta lilla anslag och verksamma åtgärder för banans fortsättning kunnen I göra mycket godt. I kunnen dermed draga till Eder och behålla vår nordliga befolkning. Men skjuten I undan dessa frågor år från år, först genom att, såsom skett, förrycka

Om anslag till undersökningar för norra stambanans fortsättning.
(Forts.)

banan och lägga en sådan till norska gränsen och sedermera genom att bevilja åt städerna i Helsingland och Vesternorrland medel, uppgående till mer än 10 millioner, hvilket allt hade varit tillräckligt för att draga fram banan till Luleelf, samt slutligen genom att afslå framställningen om anslag för undersökningen och banbyggnadens fortsättning, då gören i mycket orätt. Anslaget för banbyggnad skulle ju dessutom fördelas på många år. Vi vore antagligen nöjda, om vi finge blott 3 å 4 millioner om året. På det sättet kunde vi hafva banan färdig om 10 år. Och när det anslogs 6 å 7 millioner årligen för banan öfver Jemtland till norska gränsen, så vore det väl icke för mycket, om norra Sveriges invånare rönte till hälften sådant tillmötesgående, sedan de väntat så länge.

En annan sak är den, att denna tredjedel af nordliga Sverige, denna befolkning uppgående till $\frac{1}{15}$ af rikets folkmängd, har utan att få en bit af alla statens jernvägar fått deltaga med omkring 18 millioner efter folkmängdsberäkning i hvad som är byggt af statsjernvägar och har således i förhållande derefter andel i den skuld, som genom jernvägsbyggnaderna uppkommit.

När nu härtill lägges, att, enligt så väl inhemska som utländska beräkningar, indirekta fördelen af en bana uppgår till ungefär tre gånger bruttoinkomsten, följer deraf, att den befolkning, som bor norr om Ångermanelfven, lidit en indirekt förlust af omkring 50 millioner kronor genom att icke hafva stambana. Äfven följer, att någon konkurrens ej kan vara möjlig med södra och medlersta Sverige. Förhållandet kan ej heller vara annorlunda, då ibland annat de flesta från södra och medlersta Sverige hafva 1 å 2 dagars resa till hufvudstaden, men vi i det nordligaste hafva 10 å 12 dagars, och då under missväxtår, såsom 1867, förnödenhetsvarorna få transporteras vintertiden från 30 till 40 mil aflägsna trakter. Jag var då vice ordförande i länets nödhjelpskommitté och kan intyga, att priset på spanmålen och mjölet steg från 20 till 35 kronor tunnan för den förra och från 25 till 60 å 65 kronor per matta mjöl, och, efter hvad jag tror mig kunna beräkna, blefvo då invånarne i de nordligaste länen skyldige omkring $\frac{1}{2}$ million blott på förökade transportkostnader. Hade det funnits jernväg, skulle vi hafva kunnat vida billigare frakta spanmålen och mjölet ända från Skåne, samt staten kunnat nedsätta fraktafgifterna, men antagligen äfven undgått denna undsättningshjelp, ty öfre Norrland skulle då hafva kunnat reda sig sjelf utan hjelp.

Det kommer härtill en högst vigtig sak, som jag ber att herrarne noga måtte betänka, den nemligen att Finland, med icke en half gång så stor folkmängd som Sverige, ändock anslagit för föregående år så mycket medel, att det får banan trafikabel — efter hvad jag fått upplysning om i dag — till Uleåborg, 15 mil från vår gräns, redan i höst. Finland läser äfven upprättat förslag till brobyggnader för banan från Uleåborg till Torneå vid Haparanda. Finland har i sin budget för år 1886 upptagit icke mindre än ungefär $12\frac{1}{2}$ millioner kronor för sina stambanors fortsatta byggnad. Det vore därför besynnerligt om, då detta sker i ett

land, som ligger midt emot Norrland, Riksdagen skulle vilja låta vår nordliga befolkning se och erfara, att ryska och finska folken göra allt för att bidraga till utöfvande af rättvisa och rörelsens befrämjande, men ej vilja taga det minsta steg eller bevilja ett litet anslag för undersökningen i och för norra stambanans fortsättning i öfra Norrland. Jag kan också upplysa, att flere riksdagsmän vid riksdagsresor redan ibland tagit vägen öfver Finland, att fråga varit och är, att ännu flera komma att göra detsamma, att afståndet till Petersburg är kortare än till Stockholm, att vägen öfver Finland och Petersburg till Berlin blir ej stort längre än öfver Stockholm, och att, då den förra kommer att utgöras af endast jernväg, hvilket ej blir förhållandet med den senare, all sannolikhet är att öfra Norrlands rörelse, och särdeles våra finnars, kommer att i väsentlig mån gå öfver Finland, sedan dess jernbanor inom några få år blifvit färdigbyggda, såvida icke vår egen stambana snart framdrages och rörelsen hålles inom Sveriges landamären, hvilket allt hvar och en bör betänka.

Om anslag till undersökningar för norra stambanans fortsättning. (Forts.)

Hvad det militära beträffar, så är det nu så stäldt, att östra grannen från den nordligaste af sina 8 å 10 för omkring 7 millioner kronor byggda kaserner kan sommartiden på dagen taga och vid Luleå landsätta erforderlig styrka för att, då ingen verksam hjälp utan jernväg kan förväntas på lång tid söderifrån, och befintligt motstånd antagligen är för svagt, sedan besätta och *behålla* nordliga orterna. Jag fäster därför uppmärksamhet på att här icke är fråga om småsaker. När sedan min andra motion förekommer, skall jag härom vidare uttala mig.

Jag begär nu endast bidrag till en banundersökning; min motion afser egentligen blott att få en ringa hjälp, så att vi må kunna undersöka denna sträcka och veta, hvad ungefärliga kostnaden är. Det är ju denna undersökning, som herrarne behöfva för att bedöma, om Riksdagen skall gifva anslag till banan eller icke. Jag tror också, att det är alldeles origtigt, att, sedan man haft en ingenjör, som gjort en undersökning, låta det stanna vid denna undersökning och inbilla folk, att banan skall gå i den ritningen, ehuru den måste gå i helt annan på vissa ställen. Det är därför nödvändigt att undersökningen skyndsamt dementeras, i hvad den icke är såsom sig bör. Hvad gör det att bestämma jernbaneliniens sträckning? Med jernbanans anläggande lär nog ändå dröjas. Så har det skett förut i fråga om vägen mellan Bräcke och Sollefteå.

Herrarne känna väl förut, hvad jag och något litet påpekat, att öfra Norrland är instängdt af is i flere månader, att i Sverige icke finnes något län, som har så svåra kommunikationer som det nordligaste, och att dess folk, som är sjelfständigt och bra i alla afseenden, icke älskar att drifvas till Finland.

Grefve Sparre: Den föregående talarens långa anförande skall jag helt kort bemöta.

Han nämde sjelf, att den föregående riksdagen afgifvits en motion i likartadt syfte, ehuru dock något högre summa då begärdes. Stats-Utskottet afstyrkte detta motionärens förslag, och

Om anslag till undersökningar för norra stambanans fortsättning.
(Forts.)

då det förekom i Kammaren nedsatte motionären sjelf det begärda anslaget till 30,000 kronor, men Kammaren biföll det oaktadt Stats-Utskottets hemställan och afslog motionen. Intet enda skäl har sedan förra året förekommit att i detta afslag göra ändring, och jag tror mig därför icke behöfva upptaga Kammarens tid med denna fråga, utan yrkar helt enkelt bifall till Stats-Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande punkt under öfverläggningen yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels ock, af Herr *Nyström*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Då Herr *Nyström* sedermera begärde votering, uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller punkten III i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—74;

Nej—16;

Punkten IV.

Föreslaget låneunderstöd till en jernväg mellan Warberg och Göteborg.

Herr Wallenberg: Jag ber herrar reservanter i Stats-Utskottet om ursäkt och öfverseende att jag tillåter mig taga ordet före dem, men jag vill endast uttrycka min förvåning öfver detta förslag, att här skulle beviljas ett låneanslag till ett bolag, som ännu icke finnes till. Det är efter min öfvertygelse ett mycket farligt prejudikat. När vi ju dessutom kommit öfverens om att hvarje femte år taga den frågan i öfvervägande, huru vida man bör

ställa en viss summa till Kongl. Maj:ts förfogande för lån till enskilda jernvägar, och någon synnerlig anmärkning mot det sätt, hvarpå dessa medel blifvit använda till understödjande af enskilda jernvägsbolag, icke har blifvit framstald, kan jag icke inse, hvarför man skulle frångå denna mening, utan vi böra väl tvärtom göra allt i verlden för att hålla fast dervid. Jag vet väl, att den åsigten frånträdde förra riksdagen, och jag beklagar att så skedde, men om vi nu åter frångå den och få jernvägsriksdagar hvarje riksdag, så kommer hela riksdagsarbetet att bestå af käbbel om afskrifning af grundskatter och indelningsverk samt om anslag till jernvägar. Det blir allt hvad som utträttas! Jag anhåller så mycket hellre om bifall till reservanternas förslag, som deri ligger mycken välvilja — och det är allt hvad man för närvarande kan bestå.

*Föreslaget
låneunder-
stöd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.
(Forts.)*

Häri instämde Herr *Bergström*.

Grefve Sparre: Jag anhåller att på grund af de skäl, som äro anförda i den reservation, som jag tillika med flere ledamöter från denna Kammare afgifvit mot denna punkt, få yrka afslag å den föredragna punkten.

Reservanterna hafva ju sjelfva erkänt vigten af denna bana och medgifva, att så länge den icke finnes, är det en väsentlig länk som felas i jernbanesystemet så väl ur allmänhetens som ur militärens synpunkt. Men detta är icke något skäl att bevilja anslaget *genast*. Aktieteckningen är ännu icke fullbordad, och bolag är ännu icke bildadt för jernvägsförbindelsens åvägbringande, och vid sådant förhållande kan jag ej finna skäl att göra ett undantag från den allmänna regeln och anvisa en summa till banans understöd.

Det är visserligen sant, att man skulle ställa denna summa till Kongl. Maj:ts disposition för att utlemnas till bolaget först när alla prestanda blifvit fullgjorda, men jag frågar: då aktieteckningen ännu icke är fullbordad, kan det då vara skäl att afvika från den vanliga praxis? Jag anser, att det finnes så mycket mindre anledning dertill, som Riksdagen nästa år måste taga under öfvervägande, om och i hvad mån den hädanefter vill understödja enskilda jernvägsanläggningar. I år kommer nemligen att anvisas sista millionen af den summa, som Riksdagen år 1881 anvisade till understöd åt enskilda jernvägar.

På grund af hvad jag nu i korthet anført får jag hemställa, att Kammaren behagade afslå den föredragna punkten och bifalla reservationen.

Herr Adelsköld: Efter allt hvad jag kan finna af Stats-Utskottets betänkande synes mig icke någon meningsskiljaktighet inom Utskottet hafva rådt, huru vida statsunderstöd i form af lån bör lemnas den ifrågavarande jernvägssträckningen, utan meningsskiljaktigheten gälla endast *tidpunkten*, då ett sådant lån bör beviljas, och reservanternas mot Utskottets förslag hafva ansett, att då aktieteckningen ännu icke är fullbordad, då något bolag ännu

*Föreslaget
låneunder-
stöd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.
(Forts.)*

icke är bildadt och då det sålunda för Riksdagen är omöjligt att på *siffran* bestämma halfva anläggningskostnaden, så kunde med frågan tills vidare anstå, hvarför afslag yrkas å Utskottets förslag.

Den bansträckning, hvarom här är fråga, skulle komma att utgöra den sista länken i vestkustbanan mellan Göteborg och Malmö, och då man vet, huru ofantligt viktigt det är, att en jernvägsanläggning i sin helhet fullbordas så hastigt som möjligt, dels därför att det först är efter fullbordandet som man kan hoppas ränta å det nedlagda kapitalet och dels därför, att de bygder, genom hvilka jernvägen framgår, först derefter kunna påräkna full nytta deraf, så synes mig som om det af dessa skäl borde vara af vigt att *nu* lemna det begärda understödet, så att hela jernvägssträckan från Göteborg ända till Malmö så snart som möjligt må kunna fullbordas, så mycket mer som staten, utan att göra någon förlust, dermed skulle med sin kredit befordra ett allmännyttigt företag. Men det finnes ännu ett skäl, som må hända ännu mer talar för saken, och det är den betryckta ställning, hvori för närvarande så väl jordbruket som alla andra näringar befinna sig, hvilket gör det önskligt att åstadkomma tillfälle till arbete och arbetsförtjenst för de verkstäder, som tillverka lokomotiv, vagnar, broar och annan materiel till jernvägar; och då genom denna tryckta ställning alla pris på arbete och materiel äro låga, synes det äfven med anledning häraf vara skäl begagna denna, ur jernvägens synpunkt fördelaktiga konjunktur för att få densamma byggd för så billigt pris som möjligt. Dessa äro skäl, som för mig åtminstone, som icke har det ringaste enskilda intresse i företaget, äro af så öfvervägande vigt, att de ensamt borde vara tillräckliga anledningar för Riksdagen att bevilja det begärda understödet. Hvad beträffar anmärkningen att aktieteckningen ännu icke är fullbordad, så är det visserligen sant, att teckningslistorna ännu icke inkommit till styrelsen, men efter de upplysningar jag inhemtat lär icke det ringaste tvifvel finnas, att icke aktieteckningen kommer att fullbordas om låneunderstödet beviljas. Jag ber också få erinra om, att när lånen till Bergslagernas jernväg och till södra Hallands jernväg beviljades, funnos icke heller några bolag bildade och icke heller aktieteckningen fullbordad, ehuru detta sedermera ordnades.

Och hvad den andra anmärkningen beträffar, att Riksdagen omöjligu en kunde till *siffran* beräkna det belopp, som skulle motsvara halfva anläggningskostnaden, så är det sant att detta låter sig nu icke göra, men såsom af handlingarna synes, finnes det dock ett fullständigt kostnadsförslag, granskadt af Trafikstyrelsen samt af Generalstaben, som dertill gjort åtskilliga tillägg, och det är på grund af detta kostnadsförslag, som understödet nu är begärtd. Och äfven om kostnaden skulle differera med ett eller annat tusental kronor, så anser jag icke detta så riksviktigt eller så ingripande i statens finansiella ställning, att anslaget därför bör nekas, så mycket mindre som Utskottet föreslagit, att lånet skall utgå till halfva anläggningskostnaden, men högst till det nämnda kostnadsförslagets halfva belopp.

Då slutligen härtill kommer, att Generalstaben ansett banan blifva af stor strategisk betydelse, och att Riksdagen således genom länets beviljande skulle, utan ett öres uppoffring, hafva ökat landets försvarskraft vida mer än genom andra ifrågasatta betydliga anslag, anser jag, för min del, äfven detta vara ett talande skäl att *nu* bevilja det låneunderstöd Stats-Utskottet behagat tillstyrka, hvarför jag får anhålla om proposition på bifall till Utskottets förslag.

Föreslaget låneunderstöd till en jernväg mellan Warberg och Göteborg.
(Forts.)

Herr Wærn, Carl Fredrik: Det torde icke vara skäl att vidlyftigt utbreda sig om denna banas nytta, då för två tredjedelar deraf, eller för sträckan från Skåne till Warberg bolag blifvit bildade och fått låneunderstöd af staten, och då äfven Utskottet säger sig till fullo erkänna den återstående delens vigt och lämplighet. Emellertid vill jag påpeka skilnaden mellan att få detta anslag genast och att få det om ett år, och denna skilnad består deri, att, såsom bolaget anmält, icke blott dess förberedande åtgärder, såsom aktieteckning o. d., då skulle påskyndas, utan äfven större utsigt vinnas att få ett enda bolag för de tre banorna, hvaremot ett dröjsmål i detta afseende kan vålla stora svårigheter. Hvar och en, som något haft med jernvägar att göra, vet att icke blott ett bolag för en längre jernvägssträckning har större styrka, än flera mindre bolag med hvar sin del deraf tillsammans kunna hafva, utan äfven att jernvägen bättre kan betjena allmänheten, när den i sin helhet lyder under ett enda bolag, än när den är delad mellan flera bolag. Reservanterna vilja icke bifall till det föreslagna statsunderstödet, emedan de deri se en inkonsequens, och denna inkonsequens skulle bestå deri, att man skulle öfverskrida det belopp, som Riksdagen år 1881 anslag såsom understöd åt enskilda jernvägar under de följande fem åren, nemligen för dem alla blott 5 millioner. Hvad då denna siffra angår, så ansåg Stats-Utskottet lämpligt att i stället lemna 7½ millioner, och Första Kammaren biföll detta förslag. Nu skulle hvad som hittills blifvit lemnadt till Skåne—Hallands och mellersta Hallands jernväg och det belopp, som till nu föreslagna jernväg är ifrågasatt att beviljas för år 1886, utgöra föga mer än den summa af 7½ millioner, som Första Kammaren då ansåg kunna lemnas under de fem åren. Skilnaden är obetydlig, ty sammanlagda beloppet skulle icke uppgå till fullt 8 millioner. Vidare är den åberopade konsekvensen först och främst icke understödd af något Riksdagens beslut, ty Riksdagen har aldrig förklaradt, att den under inga förhållanden ville gifva mer än 5 millioner utan den endast begränsade det belopp, som då ställdes till Kongl. Maj:ts disposition, till 5 millioner kronor, men redan samma, eller 1881 års, riksdag beviljade ett särskildt anslag till en jernväg mellan Domnarfvat och Siljan, och 1882 kom Stats-Utskottet sjelf och föreslog, att det skulle lemnas ett anslag till Hallandsbanan. Och 1884 yttrade Stats-Utskottets ärade ordförande sjelf:

“Året derpå (1882) kom till Utskottet en framställning om låneunderstöd för en jernvägsanläggning så betydlig, att den svar-

*Föreslaget
låneunder-
stöd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.
(Forts.)*

ligen i sin helhet kunde sortera under fonden eller få tillräckligt låneunderstöd derifrån, eller till en jernväg Helsingborg—Halmstad—Warberg—Göteborg. Utskottet beslöt därför, i full öfverensstämmelse med sin vid 1881 års riksdag uttalade åsigt, att föreslå Riksdagen bevilja ett särskildt låneunderstöd för denna jernvägsanläggning och föreslog därför, att en viss summa skulle för sådant ändamål ställas till Kongl. Maj:ts disposition.“

Hvari ligger då inkonsequensen i att nu bevilja det begärda anslaget? Hvarför skall det, som år 1882 icke ansågs innebära någon inkonsequens mot 1881 års riksdagsbeslut, vara en inkonsequens nu 1884? Skalet dertill är omöjligt att inse.

Reservanterna stödjade sin i reservationen uttalade mening på att aktieteckningen ännu icke är fullbordad, att något bolag icke är bildadt, och att kostnadsförslaget icke blifvit af Kongl. Maj:t godkänt. Men ingendera af dessa saker fordras, när man blott vill ställa anslaget till Kongl. Maj:ts disposition. Riksdagen hvarken har begärt eller kommer att begära något sådant. Det är ju orimligt att säga till Kongl. Maj:t: här äro 5 millioner kronor, var god dela ut dem till sådana jernvägsbolag, som Riksdagen vet vara bildade och som Kongl. Maj:t har gifvit koncession. Intet sådant kan ju komma i fråga, utan Riksdagen ställer blott summan till Kongl. Maj:ts förfogande, väl vetande att Kongl. Maj:t icke lemna ut penningarne, förr än Kongl. Maj:t vet att dessa villkor äro uppfyllda. Hvarför kan då icke denna jernväg få komma under samma kategori? Det är för jernvägen af allra största vikt att nu få detta anslag, men Riksdagen har icke något bättre skäl till vägran än den allmänna frasen: vi vilja nu vara i fred för jernvägsfrågor. Jag tror att då man här kan göra en stor praktisk nytta och icke behöfver begå någon inkonsequens hvarken mot hvad Riksdagen förklarar vara sin mening eller ännu mindre mot Första Kammarens föregående beslut, så bör man icke säga nej till det nu begärda anslaget, och det så mycket mindre, som Utskottet själf erkänner vigten af att man redan 1886 kan börja denna bana. Och då reservanterna säga att hinder ej torde möta att, om skäl dertill förebringas, anvisa någon del af anslaget till utgående redan år 1886, så frågar jag, om det icke är en större inkonsequens mot antagna nyttiga grundsatser att förändra den löpande statsregleringen än att för den återstående tredjedelen af banan göra detsamma, som vi hafva gjort två gånger förut.

Jag anser sålunda, att praktiska skäl bestämdt tala för bifall till Utskottets förslag, och att reservanterna icke skulle kunnat visa, att deri ligger någon inkonsequens, hvarför jag för min del yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Olsson: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid, men då jag närmare känner till den nu föreliggande frågan, ber jag att få lemna några upplysningar angående densamma.

Hvad först reservanternas anmärkning beträffar, att ännu icke något kostnadsförslag för jernvägsanläggningen blifvit af Kongl.

Maj:t pröfvadt och godkänt och att man således icke bestämdt vet, huru stor halfva anläggningskostnaden kan komma att blifva, så förhåller sig med denna sak på det sätt, att ett kostnadsförslag verkligen är både pröfvadt och godkänt af Kongl. Maj:t. Det slutar på en siffra af 3,345,000 kronor. Detta kostnadsförslag afsåg endast banans framdragande till Olskroken eller den vid Göteborg närmast liggande stationen. Hvarför icke förslaget upptog sträckan ända fram till Göteborg, kommer sig deraf, att det ännu var obestämdt, huru vida denna jernväg skulle tillsluta sig till Bergslagsbanans station eller till statens station i Göteborg. Sedermera har ett kostnadsförslag af samma person blifvit uppgjort äfven öfver sträckan från Olskroken eller Mølndal till Göteborg med förslag till anslutning till Bergslagsbanan. Detta kostnadsförslag är, såsom jag sade, uppgjort efter enahanda grunder som det första förslaget och af samma person och pröfvadt af samma personer vid sidan af honom. Det har nemligen under hand varit underställt åtskilliga myndigheter, innan det fick sin bestämda form, emedan man ville veta, huru vida Trafikstyrelsen samt andra myndigheter godkände en sådan indragning till Bergslagsbanans station i Göteborg. Detta förslag är inlemnadt till Kongl. Maj:t och af Kongl. Maj:t hänvisadt till Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för utlåtande afgifvande deröfver, och jag har i dag af chefen för nämnda styrelse erhållit den muntliga upplysning, att det endast är en detaljritning öfver den viadukt, hvarpå banan skall ledas in öfver Olskrokens station, som gjort att Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke ännu har kunnat definitivt yttra sig öfver detta förslag, men med afseende på sjelfva kostnadsberäkningen, yttrade han, torde icke finnas någon anmärkning att göra. Således tror jag, att reservanternas anmärkning i detta afseende förfaller. Skulle emellertid någon anmärkning förefinnas mot detta förslag eller mot hvilket annat förslag som helst, som kommer att underställas Kongl. Maj:ts pröfning och sedermera hänskjutas till vederbörande myndigheter, så kommer naturligtvis alltid denna pröfning och det resultat den föranleder att läggas till grund för det beslut, som Kongl. Maj:t kommer att fatta. Men vidare ber jag få fästa denna ärade Kammares uppmärksamhet derpå, att just i den kläm, som Stats-Utskottet har föreslagit, är förutsedt denna omständighet, hvarför det der heter "dock ej mera än 1,948,000 kronor". Således får i intet fall detta belopp öfverskridas, men i fall den slutliga pröfningen skulle visa, att jernvägen kan byggas något billigare, så kommer statsunderstödet att rätta sig derefter. Hvad bolagets bildande beträffar, ber jag få upplysa, att detta utan tvifvel hade skett, men det är dervid den viktiga omständighet att beakta, att man velat försöka att, så vidt möjligt varit, förena de olika bolagen och de olika intressena — ty hvar och en håller naturligtvis mest och bäst på sitt eget bolag — så att man för dessa tre jernvägssträckor skulle få ett enda bolag eller i allt fall en trafikstyrelse. Nu lär man hafva i Göteborg den åsigten, att man önskar ett särskildt bolag, och kanske skulle, sedan detta nya bolag blifvit bildadt, alla tre bolagen kunna sammanslås till ett. Det

*Föreslaget
länsunder-
stödet till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.
(Forts.)*

*Föreslaget
låneunder-
stöd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.
(Forts.)*

är sålunda dels grannlagenhetsskäl och dels andra skäl som gjort, att man ännu icke har, med den framgång man skulle önskat, kunnat bilda det ifrågavarande bolaget, hvilket eljest hade varit en mycket lätt sak, ty äfven om det hade fattats något i aktieteckningen, hade ju icke något hinder deri mött att bilda ett bolag. Men om nu Riksdagen bifaller hvad här är föreslaget, så kommer detta att påskynda och underlätta de formella mått och steg, som behöfva vidtagas för att få saken på det lämpligaste sätt utredd, samt äfven att bidraga till bolagets hastigare bildande, och redan i den omständigheten ligger en sådan garanti för aktieteckningen och bolagets beskaffenhet, som jag tror att man kan önska, hvilket naturligtvis också kommer att bero på den stadfästelse, som Kongl. Maj:t kan finna skäligt att lemna, och af den blifvande bolagsordningen, som måste underställas Kongl. Maj:ts pröfning och godkännande. Hvad teckningen beträffar, så främjas den allra bäst just derigenom, att Riksdagen bifaller hvad Stats-Utskottet här har föreslagit. Man vet då bestämdt, att staten vill lemna den summa, som här är föreslagen, och man har då att välja mellan de två alternativen, antingen att fylla hvad som brister i teckningen eller att alls icke få någon jernväg, åtminstone för närvarande. Skulle nu detta senare inträffa, nemligen att aktieteckningen icke blir full och att det icke blir något bolag af, hvad blir då följderna deraf? Ingen olägenhet för staten och ingen förlust för dess kassa, utan Kongl. Maj:t har då dessa medel till sin disposition alldeles oförminskade och kan således använda dem, när ett sådant bolag blifvit bildadt och aktieteckningen är fullbordad. Jag tror således, att om man ser på sjelfva saken och tager i betraktande de skäl, som af Stats-Utskottet enligt min uppfattning blifvit fullständigt framhållna, måste man medgifva, att ur synpunkten af den allmänhets intresse, som kommer att trafikera denna jernväg, ur de redan bildade bolagens synpunkt samt ur synpunkten af den afkastning, som man har skäl att vänta af jernvägen, är det af största vikt att så fort som möjligt få, såsom den siste ärade talaren här anmärkte, påbörja äfven denna del af banan och således få en ökad afkastning och tillfredsställa det allmänna trafikbehovet.

Slutligen ber jag få fästa Kammarrens uppmärksamhet derpå, att då man nu fått en jernväg från Helsingborg och Malmö till Warberg, så återstå endast omkring 7 mil. Skulle det då icke ligga i statens intresse, särskildt med afseende på upphörandet af de diligenser, som upprätthållit trafiken utefter vestkusten, och med fäst afseende på postbefordringen samt med hänsyn till den ökade garanti, som derigenom beredes för det belopp, som staten redan har lemnat till de två första bolagen, skulle det — säger jag — då icke ligga i det allmännas och särskildt i statens intresse att nu gå denna önskan till mötes, som för öfrigt icke för statskassan medför ett enda öres uppoffring? Här är nemligen föreslaget 4 1/2 procent ränta, och såsom bekant har Riksgäldskontoret på sista tiden sålt statens 4-procent-obligationer i det närmaste till pari. Låneunderstödet kan således icke medföra någon ränte-

förlust utan endast bidra att underlätta ett arbetes utförande, som är af den största betydelse, och hvars betydelse ingen hvarken vid denna eller föregående riksdagar har underkänt. Särskildt ber jag få anmärka, att just Stats-Utskottet och denna Kammare likasom äfven Andra Kammaren hafva skilt denna jernväg från de öfriga enskilda jernvägarne och ansett den vara af sådan betydelse, att den borde särskildt understödjas af statsmedel och icke inbegripas i de jernvägar, som erhålla låneunderstöd ur den allmänna lånefonden.

*Föreslaget
låneunder-
stöd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg
(Forts.)*

På dessa skäl får jag vördsamt anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Carlheim-Gyllensköld, Theodor: Det är må hända vanskligt af mig att mot så betydande reserver som de, hvilka antecknat sig vid denna punkt af Stats-Utskottets utlåtande taga till ordet, men jag kan icke underlåta att fästa Kammarens uppmärksamhet på, att Stats-Utskottet vid 1882 års riksdag hade alldeles motsatt mening mot den, som reserverna nu hysa. Då funnos vid Stats-Utskottets betänkande i motsvarande punkt endast 2 reserver, af hvilka den ene nu är suppleant i Utskottet och den andre ej vidare är ledamot af detsamma. Nu äro reserverna sex till antalet. Stats-Utskottet vid 1882 års riksdag föreslår å sid. 27 i sitt Utlåtande N:o 42, att Riksdagen skulle med bifall till förevarande motioner bevilja "till låneunderstöd för åstadkommande af jernväg, af nyssnämnda spårvidd, från Warberg till Göteborg, under vilkor att arbetet å denna jernväg varder före 1886 års utgång påbörjad, ett likaledes högst halfva anläggningskostnaden efter af Kongl. Maj:t fastställt kostnadsförslag motsvarande belopp, dock ej öfverstigande en million femhundra tusen kronor, att utgå under de år, Riksdagen, efter derom af Kongl. Maj:t gjord framställning, kan komma att framdeles bestämma". Jag tror därför, att Stats-Utskottet icke nu behöft hålla så strängt på den omordade konsekvensen, ty den har, som det synes, icke förut varit så strängt iakttagen.

Förhållandena i afseende på denna jernväg torde väl ändå nu vara helt andra än de då voro. Nu är nemligen en icke obetydligt större aktieteckning gjord; kostnadsförslaget är färdigt, såsom den siste talaren redan har sagt. Man gör sig icke heller skyldig till någon inkonsekvens, så mycket mindre, som den näst föregående talaren har påpekat, då det endast är fråga om lån men icke om anslag, så vida icke inkonsekvensen skall ligga uti att man i år icke vill höra talas om jernvägar.

Jag tager mig därför friheten hemställa om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Nordenfelt, Leonard: Min ställning i denna fråga är ganska egendomlig. Jag har två gånger understödt förslag till lån åt vestkustbanan och det kan synas underligt, att jag icke vill vara med om sista steget för samma ändamål, men detta beror derpå, att aktieteckningen icke visat utsigt till hastig framgång.

*Föreslaget
låneunder-
stöd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.*
(Forts.)

När frågan först förekom inom Utskottsafdelningen föreslogs att uppskjuta frågans behandling till medio af April, för den händelse att vederbörande trodde sig kunna åstadkomma någon ansevärdare teckning till dess. Härpå svarades nej; det vore bättre att företaga frågan genast. Sedan dess hafva icke bestämda uppgifter ingått om någon tillfredsställande aktieteckning. I Kungsbacka hafva tecknats 25,000 kronor för denna bana men 75,000 kronor för en bana från Kungsbacka till Kinna i Elfsborgs län. Nu säger man, att aktieteckningen skulle gå mycket bättre, om man visste, att statslån för banan vore beviljad. Jag tror det icke. Ty vet man väl att Riksdagen har beviljat lånet, så skjuter man upp så länge man behagar både med teckningen och med arbetets utförande. Företaget är ej så begärligt, att icke de flesta, som i nödfall skulle vilja teckna aktier, föredraga att dermed uppskjuta för att möjligen slippa med mindre bidrag. Jag tror för den skull, att teckningen kommer att gå mycket raskare och säkrare, om anslaget icke beviljas nu, emedan man vet att teckningen måste vara fullbordad för att banan skall kunna påräkna sin andel af det allmänna jernvägs-lån, som sannolikt beviljas nästa riksdag.

En föregående talare har sagt, att kostnadsförslaget för banan ända fram till Göteborg vore redan godkänt. Detta är icke alldeles enligt med förhållandet. Till Mölndal har förslaget blifvit godkänt, men derifrån är det öfver en half mil qvar till Göteborg, för hvilken del förslaget fortfarande är beroende på pröfning. Kostnaderna skulle alltså kunna komma att öfverstiga de nu uppgifna; detta komme väl egentligen att drabba det blifvande bolaget, men är dock ett formelt skäl för afslag.

Man har här sagt, att det vore mycket illa, om penningarna skulle behöfva anvisas år 1886 att utgå redan under det året; och att det skulle inverka på statsregleringen. Det är icke förhållandet. Det kan icke inverka på statsregleringen, att i Riksgäldskontorets reglemente för år 1886 införes en anvisning, att dessa penningar skola tillhandahållas samma år. Deremot vore det högst anmärkningsvärdt, om Riksdagen nu skulle skriva till sina fullmäktige i Riksgäldskontoret, att de ega tillhandahålla dessa penningar, och dessa sedan icke behöfdes, emedan något bolag icke kunde bildas. Riksgäldskontoret blefve då skyldigt att hafva penningarne tillgängliga kanske utan någon nytta.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan, oaktadt äfven jag fullkomligt inser vigten af denna bana.

Friherre von Kræmer: Tempora mutantur säger ett känt latinskt ordspråk. Jag skulle vilja öfversätta det vid detta tillfälle med att omständigheterna förändras betydligt efter de olika lokaler i hvilka och tillfällen vid hvilka en fråga behandlas. När denna fråga var före i Utskottet, voro meningarna för bifall till hvad sedan blef Utskottets beslut så öfvervägande, att beslutet fattades med 18 röster mot 6 eller $\frac{3}{4}$ mot $\frac{1}{4}$. Här deremot, fruktar jag, blir förhållandet alldeles omvänt. Lyckligtvis finnes det i riksdagsfrågor liksom i juridiska icke blott häradsrätt och hof-

rätt utan äfven en högsta domstol och det är den jag hoppas på i år liksom i fjor, då beslut i två liknande frågor fattades. I den ena fattades beslutet visserligen endast med ett par rösters öfvervigt och i den andra till och med genom den förseglade sedeln. Jag anser dock på grund af en fråga, som nyss blifvit behandlad i det Utskott jag har äran tillhöra, det icke vara rådligt, att denna Kammare för mycket understryker det skälet, att det icke har så mycket att betyda såsom prejudikat ett Riksdagens beslut, som åstadkommits med blott en eller annans rösts öfvervigt i den gemensamma voteringen, ty då kan detta skäl också med fördel användas för att såsom prejudikat förkasta föregående Riksdags beslut angående trängen. Jag för min del respekterar Riksdagens beslut, vare sig det är fattadt med en eller flera röster. Jag uppehåller mig härvid, emedan man nu liksom vid föregående tillfällen talat om 1881 års fond af 5,000,000 kronor, som ställdes till Kongl. Maj:ts förfogande till låneunderstöd åt enskilda jernvägar under 5 års tid. Det är nu en princip, som man ständigt håller så strängt på, att vi icke skola gå från detta mycket ontalade Riksdagens beslut. Men jag vill, som sagdt, deremot uppställa, att Riksdagen i fjor fattade beslut om särskilda låneunderstöd åt både Skåne—Hallands och mellersta Hallands jernväg oberoende af 5-millionersfonden. Här står således riksdagsbeslut mot riksdagsbeslut. Fallet är fritt! Jag kan därför icke inse, att Kammarerna af 1881 års riksdagsbeslut är på något sätt bunden att nu afslå frågan, utan Kammarerna kan och bör pröfva saken endast ur synpunkten af dess egen beskaffenhet.

Ur denna frågans egen synpunkt åter synes mig, att det icke kan vara någon tvekan om, att, sedan två tredjedelar af jernvägsförbindelsen mellan Skåne och Helsingborg blifvit genom statsunderstöd möjliggjorda och äro under utförande, det måste vara önskligt, ja, nära nog nödvändigt, att äfven den återstående tredjedelen kommer till stånd. Derom tror jag icke heller att det herskar någon meningsolikhet här, utan blott om, *när* det skall ske. Om dock nu denna sak är en god sak, en önskvärd sak, en nödvändig sak, hvarför uppskjuta den? Finnes det någon anledning dertill? Är det för närvarande brist på statsmedel? Visst icke, allra minst då de skulle utgå från Riksgäldskontoret, som icke lär sakna medel till detta obetydliga låneunderstöd. Kan det dessutom vara önskvärdt — detta är en anmärkning, som här flera gånger blifvit gjord — att tvinga det bolag, som håller på att bildas, att söka detta lån utomlands till kostnader, hvilka kan hända med omkostnader, rabatter o. s. v. kunna uppgå ända till 6 procent, då staten kan lemna det till långt billigare vilkor, eftersom, enligt hvad mig blifvit meddeladt, sista försäljningen af statens fyra procent-obligationer egt rum till parikurs utomlands, och äfven vid försäljning inom landet samma fördelaktiga prishållits.

Är det då skäl att, hellre än att man låter staten, om det så skulle behövas, släppa ut några obligationer, tvinga svenska medborgare att taga utländska penningar till ett pris af, såsom jag

*Föreslaget
låneunder-
stöd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.*
(Forts.)

sade, kanske bortåt 6 procent, då genom statens mellankomst, utan risk eller förlust för staten, *landet* — ty om det ock är enskilde, som låna utomlands, så är det dock *landet*, som af skulden belastas — kan få dessa penningar utifrån för 4 procent?

Den förste talaren, som uppträdde mot Utskottet, sade, att dessa penningar skulle lemnas till ett bolag, som icke finnes. Man vore färdig tro, att den ärade talaren ej riktigt läst Utskottets betänkande; ty det står uttryckligen i sjelfva klämman, att anslaget skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition, och han måtte väl finnas?

Den andre talaren i ordningen fäste sig vid att aktieteckningen ännu icke är färdig, och samma skäl anfördes vid den siste talaren. Men kan något kraftigare påskynda aktieteckningen, än att de, som skola vedervåga sina medel dertill, hafva den fasta ekonomiska bas att stå på, att statslånet är beviljadt, icke blott staldt i utsigt? Jag kan därför icke fatta den siste talarens tankegång, då han sade sig tro, att en aktieteckning skulle mera befrämjas genom ett afslag med välvillig motivering, som lemnade en förhoppning om ett blifvande statsunderstöd, än genom att sagda statsunderstöd nu direkt beviljades. Det är att drifva, synes mig, sin sats till det orimliga.

Hvad banans betydelse så att säga i civilt hänseende angår, så har visserligen icke vid detta men vid många föregående tillfällen talats om, att det är en kustbana samt att trafiken mellan de trakter, banan förenar, lika väl kunde besörjas till sjös. Jag behöfver icke vara vidlyftig beträffande detta, men vill dock, i händelse denna anmärkning skulle ligga i luften, i största korthet anmärka, att det är en betydlig skilnad att å nutidens bästa kommunikationsmedel, jernvägar, kunna utan omlastning framskaffa varor, till eller från Göteborg, mot att i utskeppningsorten omlasta dem och föra dem vidare på kustångbåt.

Banans militära betydelse är densamma som förut, ty det finnes fortfarande ingen direkt strategisk jernvägsförbindelse mellan det skånska jernvägsnätet och Göteborg eller det inre af Westergötland, utan den enda, som är tillgänglig, går den långa omvägen öfver Nässjö. Banan Borås—Warberg finnes visserligen, men biten mellan Borås och Herrljunga är icke af samma spårvidd som statens jernbanor. Det finnes således ingen oafbruten jernvägsförbindelse mellan Skåne och det inre Westergötland, de båda möjliga krigsteatrarne för den olyckliga händelsen af ett anfall söder ifrån, annat än, som sagdt, den långa omvägen öfver Nässjö.

Mig synes därför, att, då så väl de civila som de militära skälen tala för saken, och ur statsfinansiell synpunkt icke ringaste betänklighet lär kunna möta angående Riksgäldskontorets förmåga att bestrida utgiften, så kan man säga att alla skäl sammanstämma för att staten icke bör undandraga sig att lemna företaget denna obetydliga handräckning, en mening som jag nu liksom vid föregående tillfällen på detta rum angående Hallandsbanan och senast i Stats-Utskottet alltid omfattat. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Bäckström: I allmänhet är det ganska svårt att på enskild motion få några penningar föreslagna till beviljande i Stats-Utskottet; Utskottet säger oftast, att det saknas utredning, att förslaget icke kommer från regeringen och dylikt. Detta är det vanliga svaret. Här har nu likväl Utskottet tillstyrkt ett låneunderstöd åt ett jernvägsbolag, och jag vågar dock påstå, att det knappt kan finnas någon fråga, som är mindre utredd; det finnes hvarken något bolag eller någon betydligare aktieteckning!

*Förslaget
låneunder-
stöd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.
(Ports.)*

Jag är en stor vän af jernvägars byggande, men då Riksdagen träffat ett aftal angående låneunderstöd åt de enskilda jernvägarne för att få vara i fred för dessa jernvägsstrider, synes det mig, att man bör hålla detsamma, och det är detta som bestämt mig att rösta mot beviljandet af det begärda understödet, och tyckes mig att herrar halländingar lika väl som öfriga rikets invånare kunna böja sig för Riksdagens beslut.

En talare har sagt, att det är ingen risk att bevilja anslaget. Jag deremot tror, att det är en ganska skor risk, icke att staten skall blifva utaf med sina penningar, utan att vi nästa år kunna få börja om dessa strider igen. Men då kan det hända, att herrar halländingar, sedan de nu fått sin jernväg, blifva de svåraste motståndarne mot ett anslag af betydelse åt de enskilda jernvägsbolagen. Deri ligger den största risken äfvensom deri, att ett aftal, som är träffadt, icke får stå.

Här har såsom ett skäl för att jernvägen borde byggas så fort som möjligt framhållits den betryckta ställningen på orten samt — att man skulle slippa se diligenserna. Detta är nog godt och väl, men kunna halländingarne få sin ställning förbättrad bara derigenom, att anslaget beviljas nu i stället för nästa år, äro de att gratulera.

En talare har liknat den gemensamma voteringen vid högsta domstolen i riksdagsfrågor. Ja, vill han kalla det en högsta domstol, när det är lottningen, som faller utslag, må han göra det. Jag för min del kallar det raffel, och hafva herrar halländingar lika stor tur deri i år som i fjor, vill jag likna dem vid ena rigtiga Lycko-Perar.

Jag yrkar afslag.

Friherre Åkerhielm: Den långt framskridna tiden skall blifva en kärkommen orsak till att fatta mig kort, så kort som ämnet tillåter, då jag nu finner mig uppmanad att i förevarande fråga yttra några ord.

Jag skall bedja att genast få taga fasta på ett yttrande af den ledamot af Stats-Utskottet, som nyss förordade Utskottets hemställan inför Kammaren, ett yttrande, som gick derpå ut, att huru än voteringen inom denna Kammare kan komma att utfalla, huru vi här än rösta, så, i den händelse vi icke skulle komma att bifälla Stats-Utskottets förslag, lära vi hafva att förvänta Riksdagens utslag, fäldt i en gemensam omröstning; och han påminte oss om, att dessa gemensamma omröstningar, som böra respekteras såsom Riksdagens beslut (något hvarom jag är fullkomligt ense

Förslaget
låneunder-
stöd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.
(Forts.)

med den ärade talaren) ofta nog och såsom vid senaste riksdag i en fråga, som med denna har ett ganska stort slägttycke, hänga allenast på en röst.

Just vid sådant förhållande kan jag icke förblifva tyst, utan måste motivera mitt votum, som blir att, så godt jag kan och förmår, biträda och försvara den försigtiga och varsamma åsigt, som funnit ett uttryck i den jemte Utskottets utlåtande framlagda reservationen. "Om", säger Friherre von Kræmer, "en sak är god, om den är nödvändig, om den är önskvärd, hvarföre skall man då uppskjuta med dess utförande?" Jag tror, för min del, att den ifrågavarande jernbaneanläggningen är god, jag tror, att det är önskvärdt, ja, till äfventyrs en dag äfven blir nödvändigt, att den kommer till stånd; men om så är förhållandet, förmodar jag, att företagets godhet, anläggningens önskvärdhet, kort sagdt, banans nödvändighet skall mana till att inom orten ett tillräckligt intresse för densamma vaknar och visar sig, så att staten, för att denna gång bevilja sitt understöd må kunna få fasthålla samma fordringar, som den hittills framställt, innan den beslutit om bortskänkande af medel, som — märk — *skola upplånas*. Det är icke nog, att vid förslaget äro fästa de vilkor och bestämmelser, som af 1881 års Riksdag blifvit fastställda för understödjande af enskilda jernvägsanläggningar. Detta är icke tillräckligt. Det må vara lämpligt, när Riksdagen besluter öfver en större summa i sin helhet och flera jernvägsföretag föreligga till pröfning, att Riksdagen öfverlemnar denna särskilda pröfning under vissa vilkor till Kongl. Maj:t. Jag har fullt förtroende för, att en sådan pröfning äfven i detta fall kan ske, lika omsorgsfullt som eljest, men det är, lindrigast sagdt, öfverflödigt att Riksdagen denna gång och blott för denna sak lemna ifrån sig sin beslutanderätt. Ortintressena böra först få göra sig gällande, innan staten lemna i uppdrag åt sin statsskuldsförvaltning att försälja obligationer, d. v. s. upplåna medel för att understödja ett sådant företag. Om det är en sund och god grundsats för svenska statens upplåning att icke låna för annat än jernvägsbyggnader, som äro fruktbärande företag, om man bör kunna klarligen för långifvarne redovisa de medel, staten anslår till jernbanor, såsom använda antingen till anläggande af statens egna jernvägar eller ock till låneunderstöd för sådana sunda och goda enskilda jernvägsföretag, som komma till stånd på grund af tillräckligt ortintresse, så bör man icke förbise denna grundsats; och om det är ett faktum, att statens kredit på den sista tiden ändtligen gjort sig så erkänd utomlands som den förtjenar, och att våra 4 procent-obligationer numera stå i en kurs öfver pari, så tror jag det vara ett ytterligare skäl för att Riksdagen icke bör frångå den goda, försigtiga och varsamma grundsats, som Riksdagen hittills följt. Således, om denna "sak" är "god, önskvärd och nödvändig", så måste man börja på rätta stället, och staten lemna bidrag först sedan orterna visat sitt intresse för saken.

För min del kan jag icke bättre förstå, än att alla skäl tala för att denna Kammare bifaller reservanternas förslag, som till-

räckligt tillmötesgår de anspråk, som för närvarande kunna framställas. Jag vill blott, innan jag slutar, erinra om ett yttrande af en talare, hvars mångåriga vana vid uppgörandet af statsregleringar gör hans ord ganska beaktansvärda. Han anförde mot reservanternas, att om bidraget beslöts och utlemnades 1886, skulle sådant rubba statsregleringen. Det kan jag icke inse. Om nästa Riksdag skulle besluta lemna ett sådant lånebidrag, så skulle det för Riksdagens fullmäktige i Riksgäldskontoret vara en ganska lätt sak att under en på lämpliga tider fortgående obligationsförsäljning anskaffa det för lånets utlemnande erforderliga, jemförelsevis obetydliga penningbelopp, hvarom nu är fråga. Andrar Riksdagen icke det nu för Riksgäldskontoret gällande reglementet, kommer så att tillgå, och sådant inverkar, enligt mitt förmenande, icke i ringaste mån på statsregleringen.

Jag förenar mig med reservanternas och yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Friherre Klinckowström: Man är visserligen van att då och då få besynnerliga betänkanden från Stats-Utskottet, men jag erkänner, att det ifrågavarande är ett praktexemplar, tillhörande detta slag. Det liknar, om jag så får säga, en familj af sammanbragta barn, der dessa barn äro både hvita och svarta, ty om man läser betänkandet med uppmärksamhet, skall man finna, att de bästa motiven äro för reservanternas och de sämsta för majoritetens mening. De förra förekomma på sidan 12, der Utskottet säger: "den fråga, som nu föreligger, har således syntts Utskottet egentligen vara den, om det i ofvan omförmälda motionen begärda låneunderstöd bör *nu* beviljas eller icke. I detta afseende förekommer att *aktieteckningen* för jernväg mellan Warberg och Göteborg, så vidt af motionerna framgår, *ännu ej fullbordats*; att *bolag* för jernvägsförbindelsens *åvägbringande* för det närvarande *ej finnes bildadt*; samt att *plan* för jernvägsbyggnaden mellan Mölnadal och Göteborg, så vidt Utskottet har sig bekant, *icke ännu blifvit af Kongl. Maj:t godkänd*." Ja, hvad göres oss mera vittne behof för att för närvarande afslå allt låneunderstöd till ett så beskaffadt, ofärdigt företag.

Till dessa, som mig synes, ganska befogade anmärkningar, hvilka Stats-Utskottets majoritet troligen af förbiseende låtit ingå i betänkandets motivering, vill jag endast i största korthet lägga följande: Frågan har icke blifvit dragen under Kongl. Maj:ts pröfning, så att Kongl. Maj:t kunnat komma in till Riksdagen med begäran om det nödiga lånebeloppet, om Kongl. Maj:t ansett det nödigt. Detta anser jag för sådana företag som det ifrågavarande vara ett ganska stort fel. Att det icke skett, dertill är väl anledningen den, att företaget i sin helhet är omoget och icke så beskaffadt, att det kunde i sin helhet presenteras för Kongl. Maj:t. Vidare finner jag, att när Riksdagen för hvart femte år lemna en ganska betydlig summa att af Kongl. Maj:t utdelas till lånesökande enskilda jernvägsbolag, just af den anledningen att,

*Föreslaget
låneunder-
stöd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.
(Forts.)*

Förslaget läneunderstöd till en jernväg mellan Warberg och Göteborg.
(Forts.)

såsom den förste talaren ganska riktigt anmärkte, vi här i Riksdagen måtte kunna undvika dessa enskilda jernvägsstrider, som äro så beklagliga för Riksdagens minne från förra tider, så är det sorgligt, att vi det oaktadt skola få dessa enskilda läneunderstöd under diskussion.

För det tredje finner jag, att chefen för generalstaben framställt en anmärkning, som omtalas öfverst på sidan 12 i Utskottets betänkande, en anmärkning, hvilken är riktad mot hela denna jernvägslinie och är af högsta betydelse i militäriskt hänseende. Visserligen har för den nu ifrågasatta sista biten emellan Warberg och Göteborg Kongl. Maj:t i sin nådiga koncession föreskrifvit till iakttagande vissa förändringar, men huruvida bolaget ställer sig dessa föreskrifter till efterrättelse, det känner jag icke och derom upplyser betänkandet ingenting. Man vill nu — jag förstår icke af hvad anledning, det måtte finnas något bakom kulisserna, som vi icke kunna skymta — man vill nu hafva en fond eller ett länebelopp insatt, för att i framtiden, när bolaget kommer till stånd, det må kunna erhålla detta lån, hvilket skall ställas till Kongl. Maj:ts disposition för det ändamålet. Det blir ett förnyande af dessa fonder och kassor, mot hvilka Riksdagen vid många tillfällen uttalat sig, som jag tror med fullt skäl. Att nu öka dessas antal med ännu en, då från denna riksdags slut till början af nästa riksdag, vid hvilken skall beslutas om den gemensamma lånefonden för enskilda jernvägsanläggningar, icke är längre tid än 8 månader, det finner jag alldeles onödigt.

Hvad beträffar Herr Friherre Kræmers bekymmer öfver att, om icke detta länebelopp nu ställes af staten till bolagets disposition, bolaget skall nödgas söka lån på utrikes ort, kanske, som han yttrade, mot 6 procent ränta, då det deremot genom Riksgäldskontorets försorg kunde få samma lån mot 4 eller 4 $\frac{1}{4}$ procent, så har jag af en Riksdagens ledamot från den trakt, der de öfriga delarna af denna Helsingborgs-jernväg gå fram, hört uppgifvas, att man icke alls behöfde vara bekymrad för att få det nödiga länebeloppet. Det behöfde icke sökas i främmande länder, han var förvissad om att det kunde erhållas i någon af Göteborgsbankerna mot en ränta, som med $\frac{1}{4}$ eller högst $\frac{1}{2}$ procent komme att öfverstiga den ränta, hvaremot lånet kunde fås af staten.

Jag vill icke förlänga diskussionen, utan önskar blott lifligt, likasom den siste talaren, bifall till reservanternas och afslag å Utskottets förslag.

Rop hördes nu på proposition.

Friherre von Kræmer: Jag skall enligt min vana icke länge uppehålla herrarne, men då en ärad ledamot af Kammaren, ordföranden i Riksgäldskontoret, nyttjade ordet "bortskänka" om det understöd, som här skulle beviljas, så vill jag upptaga detta ord. Naturligtvis var det blott en missägning; men det ger mig anledning att påpeka, hvilket knappt kan göras för ofta, att läneunderstödet blir en framtida oförminskad tillgång för staten, intet enda öre

bortskänkes vid nuvarande förhållande mellan in- och utlåningsräntan.

För öfrigt gläder det mig, att vi, såsom ju ofelbart var att vänta genom den ärade talarens yttrande, blifvit befriade från hvarje farhåga för att Riksgäldskontoret icke skulle hafva medel till denna jämförelsevis obetydliga utgift.

Hvad den siste talaren angår, så yttrade han, att ifrågavarande jernvägsanläggning vore ett "ofärdigt" företag. Ja, det blir den i sanning, om icke den nu återstående tredjedelen fullbordas, men *färdigt* blir företaget, om denna sista tredjedel nu får understöd.

Vidare förstår jag icke, huru det påståendet, att Riksdagen skulle lemna ifrån sig sin beslutanderätt, kan tillämpas på Stats-Utskottets förevarande förslag. Mig förefaller det, som om förhållandet vore alldeles motsatt: att hålla så strängt på 1881 års beslut, att man icke skulle kunna, äfven om de mest talande skäl anföras, bevilja understöd till ett företag, som icke inrymmer i den 1881 beviljade fonden, *det synes mig vara ett intrång i Riksdagens beslutanderätt, och jag kan icke förstå annat, än att det tvärt om är ett häfdande af Riksdagens beslutanderätt, när man, såsom jag, yrkar, att Riksdagen må vara oförhindrad att bevilja på särskilda skäl det särskilda ifrågavarande understödet, utan afseende å 1881 års beslut om den allmänliga 5-millionersfonden, afsedd för jernvägsanläggningar, med hänsyn till hvilka man ej kunde lämpligen ingå i några detaljundersökningar, och angående hvilka man derför lemnade beslutanderätten till regeringen. Här deremot är fråga om en känd sak, en stor bana, som till och med varit ifrågasatt såsom statsbana.*

Till sist vill jag blott påminna om, att nästa år är tiden för de 5 millionerna utgången; då skall en ny fond bildas. Är det då lämpligt, att det nu ifrågavarande, i förhållande till den blifvande fondens sannolika hela summa ganska betydande bidraget, står kvar att derå anvisas, för att göra äfven den nya fonden genast från början otillräcklig? Är det då icke bättre att hafva förut anvisat detta bidrag, för att åtminstone den nämnda nya fonden, å några få millioner, som kommer att ställas till Kongl. Maj:ts disposition, måtte få vara ograverad och icke på förhand försedd med en, så att säga, in-teckning på omkring 2 millioner?

Jag yrkar fortfarande bifall till Stats-Utskottets förslag.

Ropen på proposition förnyades.

Herr Olsson: Jag skall blott anhålla att få nämna några ord med anledning af den näst föregående talarens yttrande, att de anspråk, som generalstaben ställt på denna bana, icke blifvit tillfredsställda. Jag vill nämna, att alldeles tvärt om är förhållandet. Just de vilkor, som generalstaben uppställt för att i händelse af behof befördra trupper på jernvägen, hafva af Kongl. Maj:t blifvit föreskrifna i alla de tre koncessioner, som äro lemnade för de tre jernvägarne. Vidare ber jag få nämna, att just

*Förslaget
låneunder-
stödd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.
(Forts.)*

Föreslaget
låneunder-
stöd till en
jernväg mel-
lan Warberg
och Göteborg.
(Forts.)

för att tillfredsställa, hvad generalstaben afsett med Vestkustbanan, fordras att icke blott de två banorna äro färdiga, utan äfven den tredje eller sista delen. Slutligen ber jag ock få nämna, att det är ett misstag, hvad samme talare sade, att man skulle kunna få låna penningar i Göteborg eller annorstädes till $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{4}$ procent högre ränta, än statslånen draga. Hvar och en, som känner till belåning af jernvägsobligationer, vet ganska väl, att detta är ett fullkomligt misstag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes, enligt de derunder framställda yrkandena, propositioner, först på bifall till Utskottets i förevarande punkt afgifna hemställan och sedan på afslag derå, och förklarade Herr Grefven och Talmannen sig finna den senare propositionen besvarad med öfvervägande ja.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller punkten IV i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—25;

Nej—75.

Justerades sju protokollsutdrag för detta sammanträde.

Som föredragningslistan nu blifvit genomgången, hemställde Herr Grefven och Talmannen, huru vida Kammaren tillåte, att de utfärdade anslagen till sammanträdet fortsättande finge nedtagas.

Härtill lemnade Kammaren sitt bifall.

Kammaren åtskildes kl. 3,50 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.